

Tredu Sammonkatu

(entinen Tampereen kauppaoppilaitos)

rakennusinventointi

2015
Mirkku Haapasaari
Pirkanmaan maakuntamuseo

PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO

Sisällysluettelo:

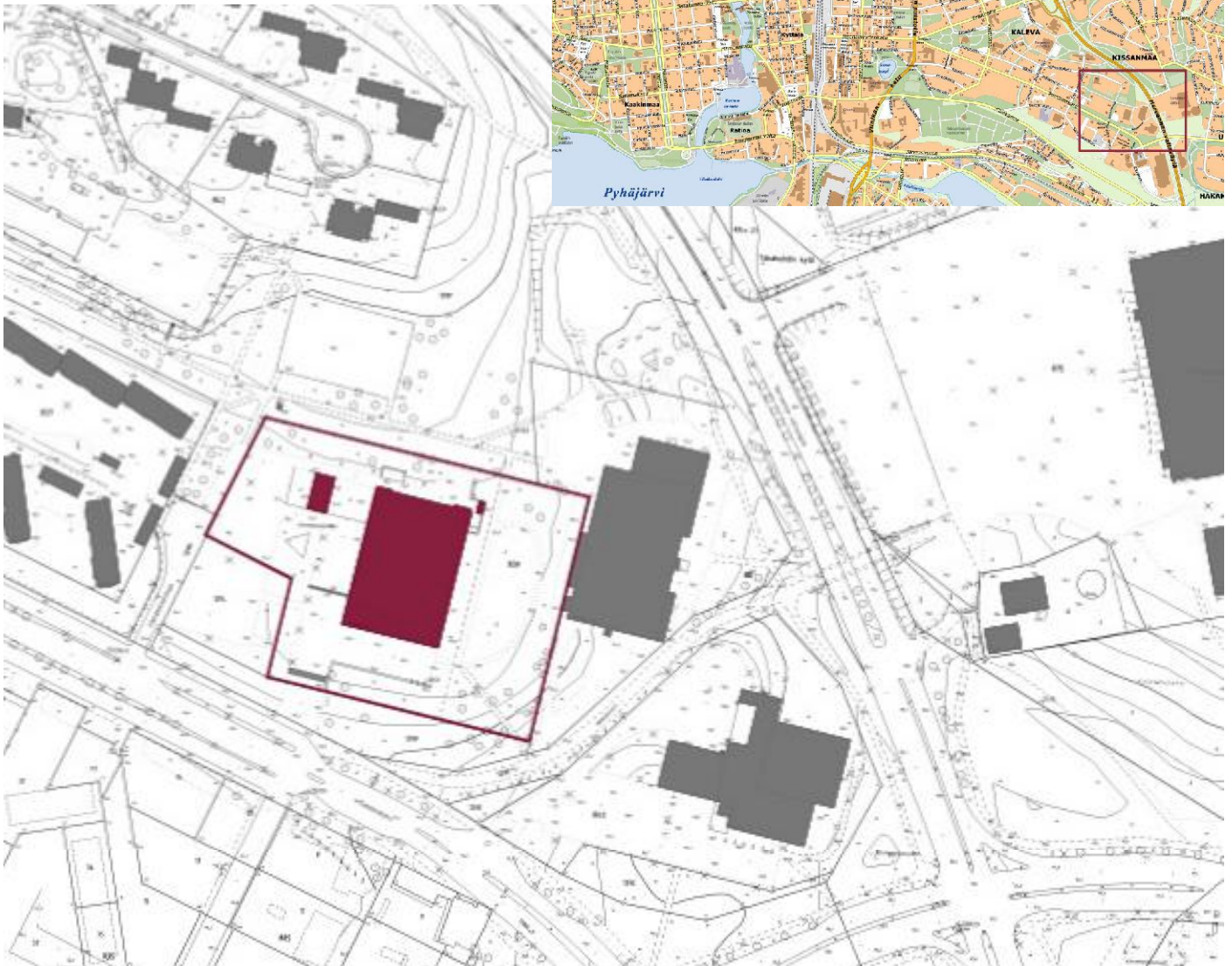
1. JOHDANTO	4
2. HISTORIAA.....	5
KAUPPAOPISTO ALOITTAA TOIMINTANSA V. 1890	5
UUSI RAKENNUS KYTTÄLÄÄN.....	5
UUDISRAKENNUSHANKE KALEVAAN.....	6
RAKENTAMINEN JA KAAVOITUS 1940-1950-LUVUILLA	6
ARKKITEHTUURIN NOUSUKAUSI TAMPEREELLA.....	6
KALEVAN KAAVOITTAMINEN.....	8
KALEVAA RAKENNETAAN 1940-LUVULTA LÄHTIEN.....	8
JULKISET RAKENNUKSET TÄYDENTÄVÄT KALEVAN ALUEEN.....	9
KALEVAN RAKENTUMINEN ILMAKUVISSA VUOSINA 1946, 1956, 1966 JA 2011	10
KAUPPAOPPILAITOKSEN SUUNNITTELUKILPAILU VUONNA 1960	12
TAVOITTEET ULKOARKKITEHTUURILLE	12
TILAOHJELMAN TAVOITTEET	12
KILPAILUN SATOA	12
VOITTANUT EHDOTUS	13
ULKOARKKITEHTUURI	13
SUHDE YMPÄRISTÖÖN	13
TILALLISET JA TOIMINNALLISET RATKAISUT	13
VOITTANEEN EHDOTUKSEN SUUNNITTELIJAT	14
TIMO PENTTILÄ.....	14
KARI VIRTÄ.....	14
UUDISRAKENNUKSEN RAKENTAMINEN	15
RAKENNUSPIIRUSTUKSIA	16
MYÖHEMMÄT MUUTOKSET JA KORJAUKSET	21
3. NYKYTILANTEEN ANALYYSI, OMINAISPIIRTEET JA ARVOT	22
SUHDE YMPÄRISTÖÖN	22
ULKOARKKITEHTUURI	22
SISÄTILAT	22
LÄHTEET	23
LIITTEET:	
KOHDEKORTIT	25

1. JOHDANTO

Tämä rakennusinventointi tehtiin Tampereen kaupungin Tilakeskuksen tilaamana. Inventoinnin tarkoituksena oli tuottaa asemakaavatyön lähtöaineistoksi kattava kokonaiskuva kohteesta Tredu Sammonkatu 45, Tampereen XX kaupunginosassa Kalevassa, kiinteistötunnuksella 837-129-0839-0001. Kohde on aiemmin tunnettu nimellä Tampereen kauppaoppilaitos. Tultuaan osaksi Tampereen Ammattiopistoa (TAO) rakennuksen/toimipisteen nimi oli TAO Sammonkatu 45. Vuonna 2014 Tampereen ja Pirkanmaan ammattiopistot yhdistyivät Tampereen seudun ammattiopistoksi (TREDU). Rakennuksen/toimipisteen nimeksi tuli tuolloin TREDU Sammonkatu 45.

Inventoinnissa käytiin läpi kiinteistön rakennus- ja käyttöhistoria, siinä nykyisellään näkyvät historialliset piirteet, säilyneisyys ja arvot osana Tampereen ja kohdealueen rakennettua ympäristöä. Selvityksessä annetaan myös toimenpidesuosituksia asemakaavan suojelutavoitteiden määrittelyyn. Rakennusinventointi toteutettiin ajalla 16.11.2015–4.12.2015. Työ koostui esi- ja kenttätöistä sekä aineiston tallennus- ja analysointivaiheesta. Kenttätöitä tehtiin 24.11.2015. Inventoinnin loppuraportissa esitetään kohdetta koskevat yleiset ja kiinteistökohtaiset tiedot. Aineistot on tallennettu maakuntamuseon Siirijärjestelmään, johon tilaajalla on selausoikeudet. Siiriin tallennetut tiedot ja tutkimusraportti ovat selattavissa myös Siirin julkisessa versiossa internetissä lukuun ottamatta henkilötietoja ja muita yksityisyyden suojan piirissä olevia aineistoja. Näin ollen Siiriä voidaan hyödyntää myös kaavan aineistojen esillepanossa ja muussa kunnan kulttuuriperintökohteiden julkistamistyössä. Kohteen ydintiedot näkyvät kartoilla Maanmittauslaitoksen Paikkatietoikkuna-sovelluksessa.

*Tredu Sammonkadun sijainti Tampereen Kalevassa.
(Taustakartat: www.paikkatietoikkuna.fi. Tampereen opaskartta; Tampereen kantakartta)*

Tilaajalle toimitettu inventointiaineisto käsittää Siiri-tietokannasta tulostetun loppuraportin sekä rakennuskohtaiset inventointitiedot. Tilaaaja vastaa saamansa aineiston jatkokopioinnista. Edellä mainitut aineistot on toimitettu myös sähköisenä pdf-muodossa. Lisäksi sähköisenä toimitetaan raportissa käytetyt kenttätöiden yhteydessä otetut valokuvat. Valokuvien, raportin sekä kaikkien inventoinnin liiteaineistojen julkaisu-oikeudet ovat Pirkanmaan maakuntamuseolla. Tilaaaja voi käyttää aineistoja veloituksetta asemakaavoituksessa ja muissa aluetta koskevissa ei-kaupallisissa hankkeissaan.

2. HISTORIAA

KAUPPAOPISTO ALOITTA TOIMINTANSA V. 1890

Tampereen kauppaopisto aloitti toimintansa Tampereen kauppayhdistyksen toimesta 1.9.1890. Koulutiloina toimivat vuokrattu sali ja eteinen puutalossa osoitteessa Kuninkaankatu 11. Oppilaita oli 30. Koulun ylläpito oli kallista joten Kauppayhdistys tarjosi koulua Tampereen kaupungille ja syksyllä 1892 kauppaopistosta tuli kaupungin omistama kunnallinen oppilaitos. Vuonna 1896 kauppaoppilaitos aloitti uudessa koulurakennuksessa Itäisen Puistokadun ja Puutarhakadun kulmassa (Hämeenpuisto 23).

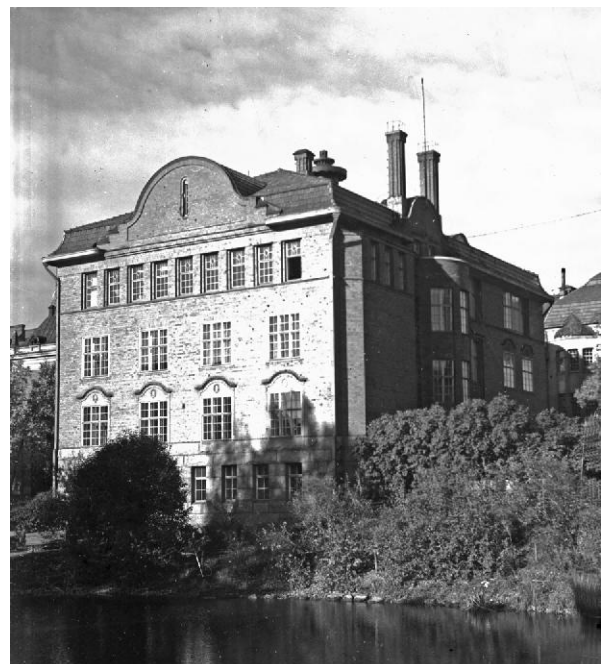
Vuoden 1904 kauppaopetusasetus pakotti kansakoulupohjaisen kauppaopiston muuttamaan nimensä kauppakouluksi. Jo vuonna 1908 kauppakoulun yhteydessä aloitti toimintansa kauppaopisto ja koko oppilaitoksen nimeksi tuli Tampereen kauppaoppilaitos. Kauppaoppilaitoksessa toimi rinnakkain 3 erilaista kaksiluokkaista koulua eli kauppa-apulaiskoulu, kauppakoulu ja kauppaopisto.

UUSI RAKENNUS KYTTÄLÄÄN

Kauppaoppilaitoksen oppilasmäärät kasvoivat ja vuonna 1910 kaupunginvaltuusto hyväksyi uudelle koulurakennukselle tontiksi Kyttälästä luterilaisen rukoushuoneen viereisen tontin Satakunnankatu 13:sta. Vuonna 1910 uudesta koulurakennuksesta julistettiin arkkitehtikilpailu jonka voitti Wivi Lönnin ehdotus "TKO". Uusi koulurakennus vihittiin käyttöön vuonna 1913.

Sodan jälkeen 1940-luvulla oppilaaksi pyrkivien määrä kasvoi vuosi vuodelta ja samaan aikaan liikelämän edustajat odottivat lisäpanostuksia myynnin ja mainonnan opetukseen. Koulurakennusta päätettiin vuonna 1947 laajentaa, mutta Lönnin kilpailuehdotukseensa piirtämää laajennussuunnitelmaa ei voitu käyttää koska viereiselle tontille oli rakennettu Hotelli Tammer v.1929. Koulurakennusta päätettiin korottaa yhdellä kerroksella. Laajennus valmistui v.1950. Uudessa kerroksessa harjoiteltiin somistamista, myymistä ja asiakaspalvelua.

Tampereen kauppaoppilaitoksessa otettiin ensimmäisenä Suomessa käyttöön ns. aineluokkajärjestelmä v. 1956. Oppilaat siirtyivät kutakin oppiainetta varten kyseisen opettajan luokkaan, jossa olivat aineen opetusvälineet. Omat pulpetit vaihtuivat kerrosauloissa sijaitseviin numeroituihin lukittaviin vetolaatikoihin.

Tampereen kauppaoppilaitoksen rakennus Satakunnankadulla vuonna 1945 ennen laajennusta. (Lähde: Siiri-kuvapalvelu. Kuvaaja: Jukka Raunio.)

UUDISRAKENNUSHANKE KALEVAAN

1950-luvulla oppilasmäärä jatkoi kasvuaan ja vain n. kolmannes oppilaaksi pyrkineistä pääsi opiskelemaan. Tilanteen odotettiin vielä pahentuvan sodanjälkeisten ns. suurten ikäluokkien tullessa opiskeluikänsä. Elinkeinoelämässä kaupan ja palvelujen osuus kasvoi mikä lisäsi koulutetun työvoiman tarvetta.

Kauppaoppilaitoksen johtokunta esitti v. 1956 kaupungille että uusi kauppaoppilaitoksen rakennus rakennettaisiin tontille XX/416 (nykyinen Sampolan tontti), joka oli yksi kaupungin julkisille rakennuksille varaamista tonteista. Kaupunki vastasi vasta kun johtokunta vuoden kuluttua muistutti asiasta. Tuolloin ilmeni että tontti oli varattu toiselle oppilaitokselle (Sampola). Kaupunginhallitus asetti toimikunnan tutkimaan kauppaoppilaitoksen laajentamista. Tonttiedotuksia oli kaksi n. kahden hehtaarin tonttia: Lapin kaupunginosan kortteli n:o 249 (Rauhaniementien ja Käpytien kulma) ja toinen tontti nro 839 Kalevassa (nykyinen tontti). Kauppaoppilaitoksen johtokunta oli Lapin tontin kannalla sen läheisyyden vuoksi, mutta kaupunginvaltuusto päätti toisin. Kalevan kortteli varattiin kauppaoppilaitokselle vuonna 1959.

Toimikunnan tilaohjelma noudatti edelleen aineluokkaperiaatetta. Tilat varattiin kahdelle ylioppilasluokalle, 12 kauppaopiston ja 12 kauppakoulun luokalle sekä yhdelle myynti- ja mainoskoulutuksen osapäiväluokalle. Tilaohjelmaan sisältyi:

- tavallisia luokahuoneita 19 ja erikoisluokkia 15
- auditorio
- kirjasto ja lukusali
- juhla- ja voimistelusalit 500 hengelle
- ruokala 300 hengelle
- erilaisia toimistohuoneita ja henkilökunnan asuntoja

Kuutioita oli 35 000 m³ ja kustannusarvio oli 315 miljoonaa markkaa.

RAKENTAMINEN JA KAAVOITUS 1940-1950-LUVUILLA

Sodan jälkeen elettiin asuntopulan aikaa ja rakennettavaa oli paljon. Suunnittelutyötä jouduttiin tekemään paineen alla ja osin silkalla rutiinilla. Taloudelliset resurssit rakennusallalla olivat niukat mikä vaikutti mm. materiaalivalintoihin. Vaikka modernismi oli saapunut Suomeen, ei sodan aikana ollut enää mahdollista noudattaa kansainvälisen modernismin tiukkaa tyylioppia. Arkkitehtuurin muotokieli kääntyi sodan vaikutuksesta perinteisempään, klassistiseen ja osin jopa romanttiseen suuntaan. Ammattitaitoisen työvoiman puute ohjasi helpommin toteutettaviin rakennusmenetelmiin ja sitä kautta vaatimattomampaan arkkitehtuuriin. Luonto ja maastonmuodot olivat tärkeässä asemassa. Asuintalot olivat vaatimattomia puisia omakotitaloja ja yksinkertaisia tiilestä muurattuja rapattuja kerrostaloja, molemmat satulakattoisia.

Vuonna 1947 Otto-livari Meurman julkaisi "Asemakaavaopin" jossa esiteltiin englantilaistyltöinen asumalähiö. Suomessa lähiöperiaate sai oman tulkintansa jossa yhdistyivät puutarhakaupunkiaate ja funktionalistisen kaupungin hajakehitys- ja vyöhykeajattelu. Asemakaavoituksessa alueellinen jäsentely tehtiin selkeästi toiminnallisten funktioiden mukaan.

Vuonna 1954 Espoon Tapiolan arkkitehtikilpailu antoi uusia linjauksia Meurmanin lähiöajatukselle. Ns. metsäkaupunki eli luontoon vapaasti sijoitellut rakennukset ja maaston muotoja myötäilevä rakentaminen edustivat uutta asuinalue-suunnittelua. Asuinrakennuksille haluttiin tilaa ja valoa ja luonnonläheisyyden merkitys nostettiin esiin. Uusi aika halusi unohtaa vanhat painolastit ja paljon vanhaa purettiin uusien periaatteiden mukaan suunniteltujen asuinalueiden tieltä.

ARKKITEHTUURIN NOUSUKAUSI TAMPEREELLA

Tampereella rakennettiin paljon ajalle tyypillisiä harjakattoisia lamellikerrostaloja joita myös Kalevaan rakennettiin ajan ihanteiden ja funktionalismin oppien mukaan avoimiin riveihin. 1950-luvun puolivälissä Tampereen rakentamisessa alkoi arkkitehtoninen nousuvaihe. Tampereelle alkoi saapua arkkitehteja myös muualta tuoden ulkopuolisia vaikutteita mukanaan. Uudenlaisia ratkaisuja kokeiltiin ja mm. Kalevankartanossa v.1956-60 rakennukset sijoiteltiin vapaamuotoisemmin suurkankeleihin. Kalevan tornit rakennettiin vuosina 1951-53 sekä 1956 ja niiden sijoittelussa katuakselin varteen avaraan puistomaiseen kankeleeseen oli nähtävissä Corbusierin "nykyaikaisen kaupungin suunnitelman" henkeä (Ville Contemporaine, 1922), vaikkakin kerroksia rakennuksissa on vain 9 kuudenkymmenen sijaan.

Kun hyvinvointivaltio alkoi kehittyä toteutettiin monia julkisia rakennuksia. Yhteiskunnan uudistuessa myös arkkitehtuuri uudistui. Järjestettiin lukuisia arkkitehtuurikilpailuja. Vilkas kilpailutoiminta auttoi nostamaan arkkitehtuurin arvostusta ja ymmärrystä niin päättäjien kuin tavallisten tamperelaisten keskuudessa. Kilpailuehdotuksien kautta suunnitelmakokonaisuuksia alettiin ymmärtää uudella tavalla, mikä on edesauttanut hankkeiden toteutumista alkuperäissuunnitelmien mukaisina, ilman suunnitelmia vesittäviä lukuisia kompromissejä.

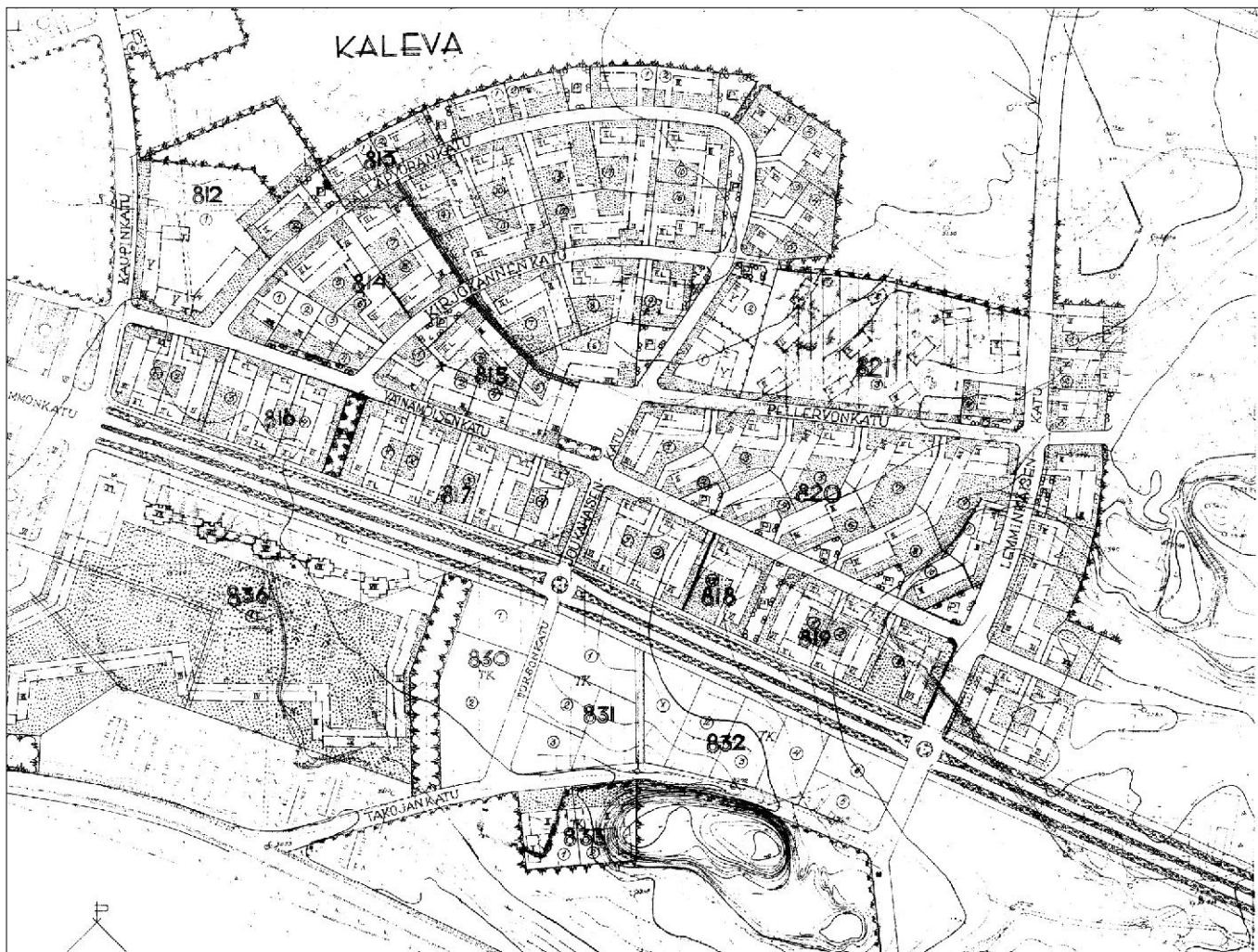
1950-luvun lopulla ilmaantuivat Tamperelaiseenkin arkkitehtuuriin modernismin pitkät nauhaikkunat. Abstraktit valkoiset pinnat ja arkkitehtuurin näkyvä rakenteellisuus kertoivat funktionalismin rationaalisuuden paluusta. 1960-luvulle tultaessa rakennustekniikka kehittyi rakennusteollisuudeksi. Elementti- ja betonirakentamisen tekniikan kehittyminen toi uudenlaisia mahdollisuuksia myös rakennussuunnitteluun.

Kalevan tornitalot Kalevan puistotien ja Teiskontien kulmassa. (Kuva: Kanninen, Veikko 1956. Lähde: Siiri-kuvapalvelu.)

Tampereen julkista rakentamista 1950-luvun lopulla: Yhteiskunnallisen korkeakoulun (nyk. Tampereen yliopisto) v. 1958 järjestetyn suunnittelukilpailun voitti Toivo Korhosen rationalistinen ehdotus. Kilpailujuryn arkkitehtijäsenenä toimivat Bertel Strömmer sekä Aarne Ervi jonka toimistossa Timo Penttiläkin työskenteli vuosina 1957-1959. Rakennuksessa on nähtävissä samoja elementtejä kuin kauppaoppilaitoksen rakennuksessa. (Valokuva: Riekkola, Juhani. Siiri-kuvapalvelu)

Sammonkadun kaavoittamista; ote vuoden 1955 kaavasta "Kalevan kaupunginosan asemakaavan muutos ja kortt. no 812-821 asemakaava" (Lähde: www.paikkatietoikkuna.fi)

KALEVAN KAAVOITTAMINEN

Kalevaan on laajemmassa merkityksessä laskettu kuuluvaksi Kaleva, Kalevanrinne ja ns. Liisankallion alue (Kalevan puistotien, Ilmarinkadun, Kaupinkadun, Kalevantien ja Viinikankadun välinen alue). Ennen alueen rakentamista kutsuttiin näitä lähinnä viljelysmaana olleita alueita Tammelan vainioiksi. Alueella sijaitsi muutamia torppia, tiilitehtaat ja Hippoksen ravirata. Sotien jälkeen Tampereen väkiluku kasvoi nopeasti ja kaupunki laajeni itään Kalevan suuntaan.

Vuonna 1924 Birger Brunila oli laatinut laati klassistisen asemakaavan joka linjasi kaksi katuakselia (nykyiset Teiskontie ja Sammonkatu). 1930-luvulla aluesuunnittelua ohjattiin funktionalistisen avoimen korttelirakenteen suuntaan. Vuonna 1940 laadittu XX ja XXI kaupunginosien asemakaava käsitti Kalevanpuistotien ja Kaupinkadun välisen alueen, ja osia siitä on yhä voimassa alueella. Tässä kaavassa määriteltiin Kalevan asuinalueen avoimien asuinkorttelien kaupunkirakenne ja sen keskeiset puistot.

Loput Kalevan alueesta, eli Kaupinkadusta itään sijoittuvat alueet kaavoitettiin myöhemmin useassa osassa. Sammonkadun kortteleiden kaava valmistui vuonna 1955.

KALEVAA RAKENNETAAN 1940-LUVULTA LÄHTIEN

Kalevan rakentaminen alkoi 1940-luvun alussa Liisankallion eteläosasta, Oravanpolun ja Kaskitien välisistä kortteleista joihin rakennettiin 3-4 kerroksisia lamellitaloja. Lamellitalojen rakentaminen jatkui alueen pohjoisosassa Ilmarinkadun varressa vuosina 1945-48. Ns. Kalevan tornit rakennettiin v. 1949-56. Rakentaminen jatkui Teiskontieellä rintamamiesten kerrostaloilla ja 1950-luvun puolivälissä alettiin rakentaa asuinkerrostaloja myös Sammonkadun varteen. Ensimmäiset rakennukset Sammonkatu 14-16 ja 22-24 valmistuivat 1956. Vuoteen 1961 mennessä Sammonkadun molempien laitojen tontit

Ote vuoden 1960 Kalevan korttelien no:t 814, 815, 821-829, 837, 839, 841 ja 842 asemakaavamääräysten muutoskaavasta. Kortteli 839 on jo varattu kaupungin kauppaoppilaitokselle. Kauppaoppilaitoksen tontin itäpuolella suorakaiteen muotoinen alue on "ehdotettu leikkikenttä, joka ei vahvistu". (Lähde: www.paikkatietoikkuna.fi)

aina Kaupinkatuun saakka oli rakennettu täyteen lähinnä lamellikerrostaloja. Alueen keskelle jäi avara puistovyöhyke. Koko alueen suunnittelussa noudatettiin funktionalistisia ihanteita: avointa korttelirakennetta, luonnonläheisyyttä ja valoisuutta. Personaallisempi esimerkki tästä on Kalevankartano eli ns. "Kiinan muuri", joka rakennettiin vuosina 1956–1960 Dag Englundin ja Lauri Silvennoisen suunnitelmien mukaan. Suunnitelmassa korkeat pistetalot kontrastoivat pitkien kapeiden lamellitalojen kanssa. Rakennusten vapaa sijoittelu jättää tilaa suurelle puistomaiselle pihalle.

JULKISET RAKENNUKSET TÄYDENTÄVÄT KALEVAN ALUEEN

Kun Kalevan alueen asuntorakentaminen oli jo pitkällä, siirryttiin julkisten rakennusten hankkeisiin. Vuonna 1957 rakennettiin Teiskontien varteen Sammon yhteislyseo jonka suunnitteli Elsa Arokallio. Rakennus oli tyypillinen 1950-luvun koulurakennus jossa oli 2 harjakattoista massaa, luokkasiipi ja voimistelusalisiipi. Vuonna 1958 järjestettiin suunnittelukilpailu Tampereen työväenopiston Sampola-rakennuksesta jonka Timo Penttilä ja Kari Virta ansiokkaalla suunnitelmallaan voittivat. Rakennuksen valkoisissa pinnoissa, pilareille nostetuissa massoissa ja kapeissa nauhaikkunoissa on nähtävissä viitteitä varhaismodernismiin. Keskeisesti sijoitettu aula jonka ympärille muut tilat ryhmittyvät on sukua Kauppaoppilaitoksen keskeishallille, vaikkakin Kauppaoppilaitoksen sivukäytävät ovat paralleelit, kun taas Sampolassa käytävät muodostavat väliinsä kiilamaisen aulatilan. Rakennuksen veistoksellisuus, erityisesti aulassa ja salissa, kielii Alvar Aallon vaikutuksesta.

Vuonna 1959 järjestettiin Kalevan Kirkon arkkitehtikilpailu jonka voittanutta ehdotusta jatkokehitettiin vuonna 1960. Suunnittelijat olivat Raili Paatelainen (myöh. Pietilä) ja Reima Pietilä. Kirkon rakentamisessa käytettiin betonin liukuvalutekniikkaa mikä oli uutta etenkin kirkkorakentamisessa.

KALEVAN RAKENTUMINEN ILMAKUVISSA VUOSINA 1946, 1956, 1966 JA 2011

Ilmakuva Kalevan alueelta vuodelta 1946. (Lähde: www.paikkatietoikkuna.fi) Kaskitien ja Oravanpolun väliin on jo alettu rakentaa lamellitaloja (1). Samoin kuvan ylänurkassa Ilmarintien varteen (2).

Ilmakuva Kalevan alueelta vuodelta 1956. (Lähde: www.paikkatietoikkuna.fi) Sammonkadun ensimmäiset asuinkerrostalot on rakennettu (1). Myös Teiskontiellä rakennetaan (2) ja Kalevan tornit (3) ovat juuri valmistuneet.

Ilmakuva Kalevan alueelta vuodelta 1966. (Lähde: www.paikkatietoikkuna.fi) Sammonkadun varsi on jo rakennettu täyteen ja kauppaoppilaitos (1) on rakennettu asuinrakennusrivistön päätteeksi. Hakametsän halli (2) on paikoillaan. Samoin Pellervonkadun pistetalot (3) ja Pellervon koulu (4) kauppaoppilaitoksen luoteispuolella. Myös Sampola (5) ja Kalevan kirkko (6) on jo rakennettu. Kalevankartano (7) erottuu tavallisemman rakennuskannan joukosta.

Ilmakuva Kalevan alueelta 2010-luvulta. (Lähde: www.paikkatietoikkuna.fi: Maanmittauslaitoksen ortokuva). Tampere Areena (1) ja Iskun talo (2) ovat Tredu Sammonkadun nykyisiä naapureita. Kuvan alareunassa osittain näkyvissä Prismakeskus (3). Vanhojen rakennusten purkaminen ja uusien rakentaminen Sammonkadulla Tredua vastapäätä ei vielä näy kuvassa.

KAUPPAOPPILAITOKSEN SUUNNITTELUKILPAILU VUONNA 1960

Tampereen kaupunginhallitus valitsi kilpailun palkintolautakuntaan toimitusjohtaja Aarne Välimäen, arkkitehti Harry W. Schreckin, kansanedustaja Kuuno Honkosen ja rehtori Sakari Niemisen. Lisäksi Arkkitehtiliitto valitsi arkkitehti Tapani Niroksen.

TAVOITTEET ULKOARKKITEHTUURILLE

Kilpailussa etsittiin ratkaisua jossa rakennuksen ulkomuoto ja arkkitehtuuri kertovat kyseessä olevan julkinen rakennus. Sammonkadun varren monotoniseksi ja nauhamaiseksi koetulle asuntoalueelle haluttiin asuntorakentamisesta selkeästi poikkeava ja erottuva pääte.

TILAOHJELMAN TAVOITTEET

Tilaohjelmassa merkittävää oli ns. aineluokkasysteemi. Lisäksi oppilaat saattoivat oleskella välitunnilla sisätiloissa, mikä vaati avaria kulku- ja oleskelutiloja. Portaikkojen ja käytävien tuli olla riittävän leveitä. Sekä oppilaiden että opettajien kulku eri tilojen välillä tuli olla mahdollisimman sujuvaa ja nopeaa, joten etäisyydet eri tilojen välillä oli pidettävä kohtuullisina.

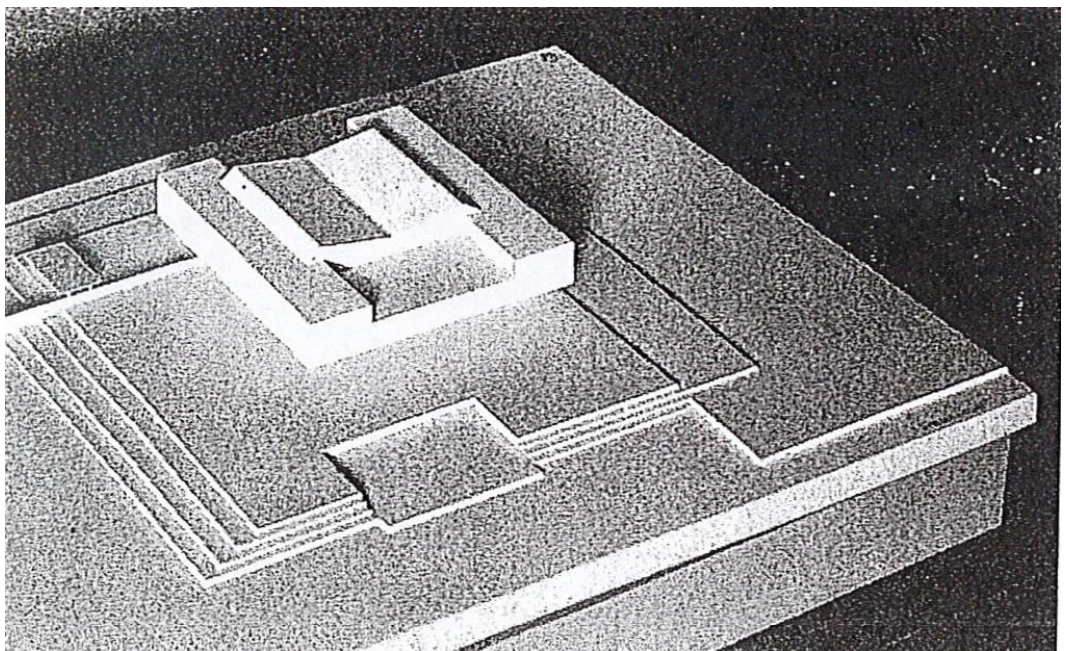
KILPAILUN SATOA

Kilpailuun jätettiin 35 ehdotusta määräaikaan 16.5.1960 mennessä. Kilpailuehdotukset jakautuivat pääasiassa kolmeen päätyyppiin: sivukäytävä-, keskikäytävä- ja hallityyppi. Sivukäytävätyypissä positiivista oli ihanteellinen valaistus. Ongelmalliseksi koettiin eri tilojen väliset pitkiksi muodostuvat etäisyydet. Sivukäytäväratkaisussa ei myöskään muodostunut luontevia pysähtymis- ja oleskelupaikkoja ilman rakennustilavuuden tarpeetonta kasvatus- ta. Keskikäytävätyypissä myös valaistukset muodostuivat ongelmaksi käytettäessä useampikerroksista ratkaisua.

Hallikouluratkaisussa yllämainitut ongelmat koettiin luontevammin ratkaistuksi. Palkintolautakunta ei pitänyt keskihallin valaistustakaan ongelmalliseksi vaan se katsottiin voitavan hoitaa kattovalauksella.

Onnistuneina pidettiin ratkaisuja joissa sisääntulo-, juhla- ja ruokasalitiloja voitiin käyttää joustavasti erilaisia tilaisuuksia (kongressit, näyttelyt) varten, erityisesti jos lisäksi voitiin koulun omassa käytössä vakinaisesti olevia tiloja liittää näihin tiloihin ongelmitta.

Erityisesti palkintolautakunta arvosti saman tyyppisten käyttötilojen selkeää ryhmittelyä sekä rakennuksen sisäisen liikenteen, sekä horisontaalisen että vertikaalisen, toimivuutta ja visuaalista selkeyttä.

Pienoismalli Timo Penttilän ja Kari Virran voittaneesta ehdotuksesta "Mercurio".
Lähde: Arkkitehti-lehti Kilpailuliite 4/1960.

VOITTANUT EHDOTUS

Kilpailun voitti arkkitehtien Timo Penttilä ja Kari Virta ehdotus "Mercurio". Avustajana toimi diplomi-insinööri Bertel Ekengren.

ULKOARKKITEHTUURI

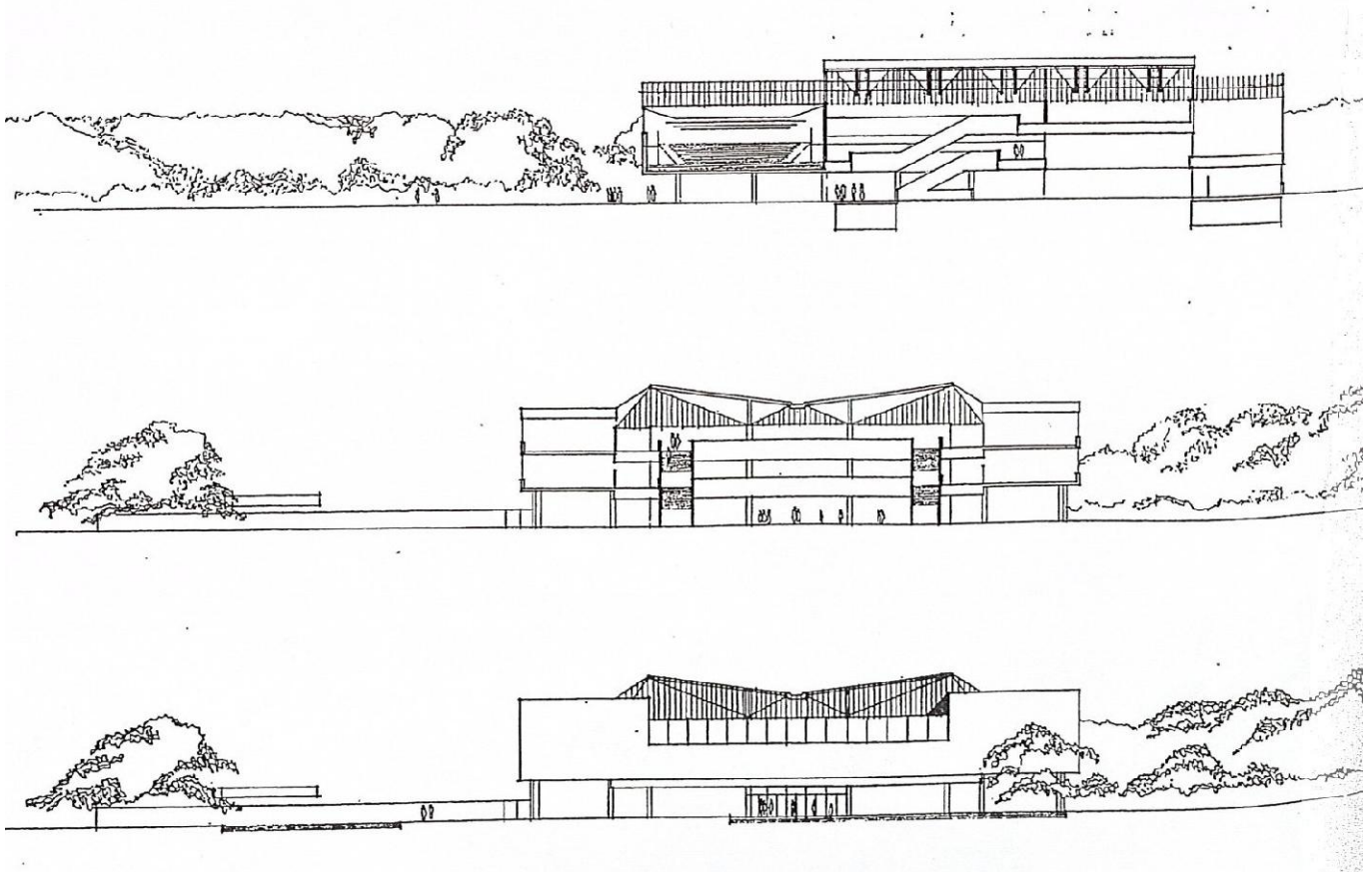
Ulkoarkkitehtuuriltaan ehdotus oli jätävä, jopa terävasärmäinen kappalemainen massa johon asuinrakennus liittyi eleettömällä betonimuurilla. Myöhemmin 7-huippuiseksi jalostunut keskiahlin katto oli kilpailuehdotuksessa kaksiharjainen. Kilpailulautakunta oletti katto-ratkaisun vaativan vielä lisätyöstöä. Ulkoarkkitehtuuri luokitteli rakennuksen selvästi julkiseksi rakennukseksi. Ensimmäisen kerroksen sisäänveto eteläpäädyssä muodostaa selkeän pääsisäänkäyntikatoksen. Juhlasalin sisäänkäynnin sijainti tuli luontevasti merkityksi sivurakennuksen ja päärakennuksen toisiinsa liittäväällä muurilla.

SUHDE YMPÄRISTÖÖN

Rakennus oli sijoitettu tontille sivusuunnassa keskeisesti, mikä antoi sen selkeälinjaiselle kappalemaiselle massalle etäisyyttä naapuritontteihin ja monumentaalisen luonteen. Rakennuksen eteen muodostettu katutasoa korkeammalla sijaitseva aukio sekä rakennuksen pilareille nostettu 2. kerroksen massa korostivat vaikutelmaa. Rakennus muodosti halutun voimakkaan päätteen Sammonkadun varren rakennusrivistölle ja erottui selvästi asuntorakennusten massasta.

TILALLISET JA TOIMINNALLISET RATKAISUT

Ehdotus edusti hallikoulumallia jossa etäisyydet saatiin pysymään lyhyinä. Riittävän suuret oleskelutilat saatiin muodostettua luontevasti ja sisäinen liikenne oli joustavammin hoidettavissa. Rakennuksen ensimmäisessä kerroksessa oli kolme toisiinsa yhdistettävissä olevaa tilaa: keskushalli, juhlasali ja ruokala. Tätä ratkaisua leveine portaitse pidettiin erittäin ilmavana ja monikäyttöisenä, tosin eristysmahdollisuuksia epäiltiin. Eri tilaryhmien sijoittelua lautakunta piti selvänä ja ansiokkaana.

Leikkaukset ja eteläjulkisivupiirros Timo Penttilän ja Kari Virran voittaneesta ehdotuksesta "Mercurio".
(Lähde: Arkkitehti-lehti Kilpailuliite 4/1960.)

VOITTANEEN EHDOTUKSEN SUUNNITTELIJAT

TIMO PENTTILÄ

Arkkitehti Timo Penttilä valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta 1956. Jo vuonna 1955 hän oli perustanut opiskelutoverinsa Kari Virran kanssa toimiston, joka toimi vuoteen 1962 saakka. Aarne Ervin toimistossa Penttilä työskenteli vuosina 1957–59. Myöhemmin hänellä oli toimisto Heikki Saarelan ja Kari Lindin kanssa. Penttilä osallistui moniin arkkitehtikilpailuihin. Ensimmäinen voitto tulikin jo vuonna 1958 Tampereen työväenopiston ja kansalaiskoulu Sampolan suunnittelukilpailussa johon hän teki ehdotuksen yhdessä Kari Virran kanssa.

Voitto tuli Tampereen kauppaoppilaitoksen (v.1960) jälkeen myös Helsingin kaupunginteatterin kilpailusta vuonna 1961. Kaupunginteatterissa Penttilä palasi pehmeämpään ja ekspressiivisempään tyyliinsä joka oli ollut nähtävissä jo Sampolan suunnitelmissa. Näiden välissä suunnitellun kauppaoppilaitoksen arkkitehtuuri edusti suoraviivaisempaa modernismia. Ratinan Stadionissa (1966) taas raajan betonin käyttö oli jo edennyt brutalismiksi asti.

Hanasaaren vuonna 1977 valmistunut punatiilinen voimalaitos oli yksi Penttilän päätöistä. 1980-luvulla Penttilän toimisto suunnitteli Salmisaaren voimalaitoksen Helsinkiin. 1970-luvun lopulla hän voitti useita kulttuurirakennusten suunnittelukilpailuja Lähi-idässä, mutta suunnitelmat eivät toteutuneet.

Horisontaaliset linjat, luova rakenteiden käyttö ja ennakkoluuloton muodonanto olivat ominaisia Penttilän Penttilän tuotannolle. Rakennuksen herkkä suhde ympäristöönsä oli hänelle tärkeää.

Penttilä toimi Berkeleyn yliopiston vierailevana luennoitsijana 1968–69 ja vuodesta 1980 lähtien Wienin taideakatemian mestarikoulun johtajana. Penttilä sai rakennustaiteen valtionpalkinnon vuonna 1976. Vuodesta 1978 hän oli Suomen Teknisten tieteiden akatemian jäsen.

Kirjalliset kannanotot olivat oleellinen osa Penttilän työtä. Hän kommentoi aktiivisesti arkkitehtuuria ja arkkitehdin työtä, usein provosoivastikin, mikä aiheutti monesti tuhtumusta ja vastakritiikkiä.

KARI VIRTA

Kari Virta (1932–2014) valmistui arkkitehdiksi Teknillisestä korkeakoulusta 1957. Tuolloin hän oli jo perustanut toimiston Timo Penttilän kanssa.

Vuosina 1962–1999 Virta työskenteli omassa arkkitehtitoimistossaan. Alkuvuosina toimiston tehtävät painottuivat koulurakennusten suunnitteluun. Vuonna 1968 Virran toimisto voitti Oulun yliopiston rakennusten suunnittelusta järjestetyn pohjoismaisen arkkitehtikilpailun. Yliopiston rakennusten suunnittelutyö oli Virran tunnetuin työ ja sen eri vaiheet kestivät noin 30 vuotta. Yliopiston rakennuskompleksi edusti puhtaslinjaista strukturalistista betonielementtirakentamista ja se huomioitiin laajasti myös kansainvälisesti.

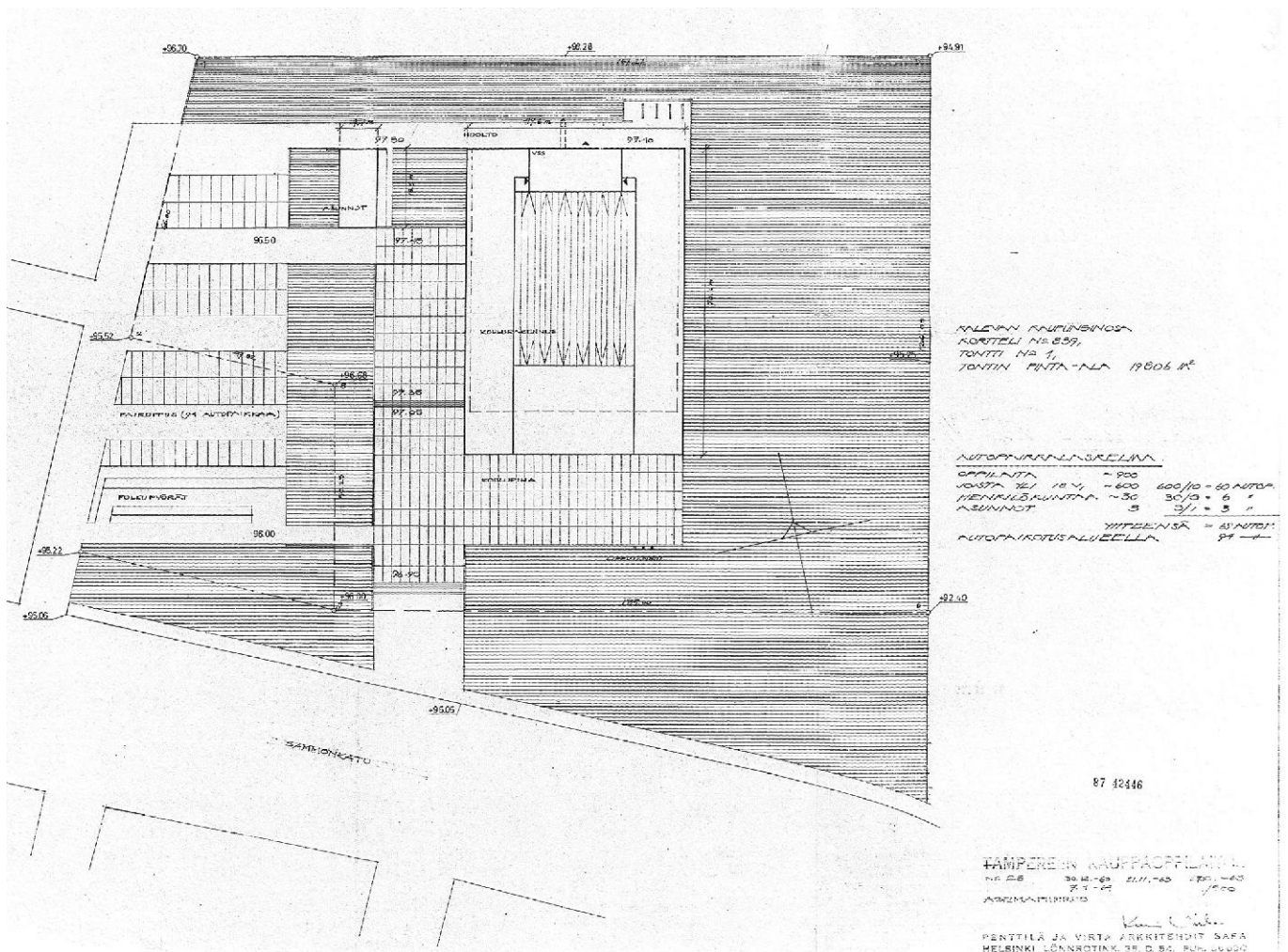
Virralle myönnettiin professorin arvonimi 1992 ja Oulun yliopiston kunniatohtorin arvo 2009.

UUDISRAKENNUKSEN RAKENTAMINEN

Penttilä ja Virta tekivät myös kauppaoppilaitoksen lopulliset rakennuspiirustukset. Kauppa- ja teollisuusministeriö hyväksyi uudisrakennushankkeen joulukuussa 1961 ja varasi valtionavustusta 50% rakennuskustannuksista siten että puolet määrästä olisi avustusta ja puolet lainaa. Tampereen kaupungilla oli kuitenkin samaan aikaan meneillään monia investointeja jotka siirsivät kauppaoppilaitoksen rakentamista, vaikka tarve uudelle rakennukselle oli suuri.

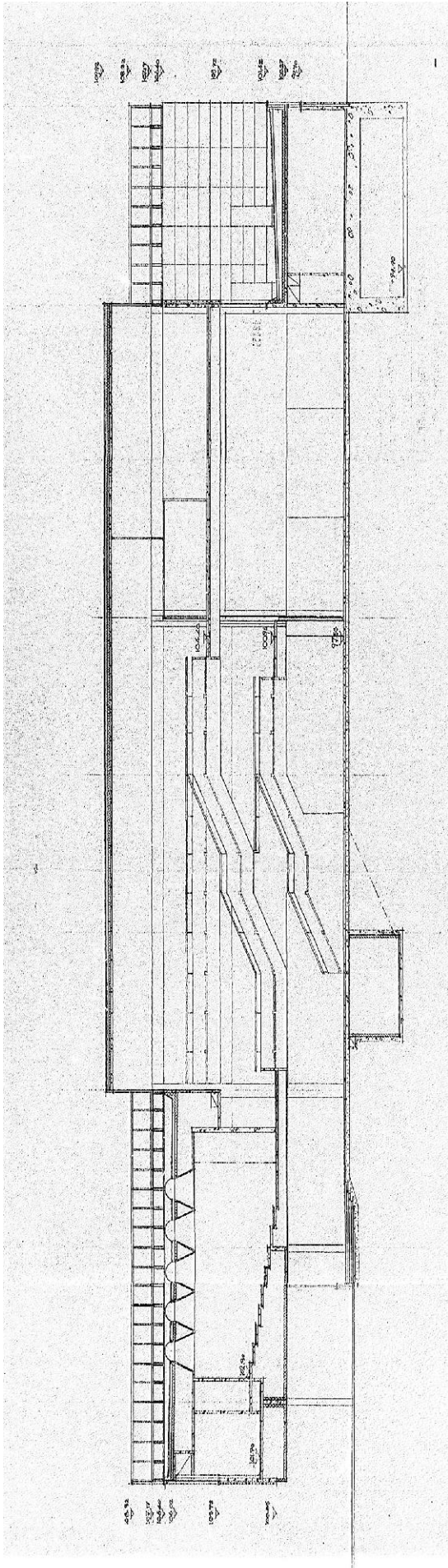
Vuonna 1962 kilpailuehdotuksen toteutuminen vaarantui, kun rakennuskustannuksia pyrittiin pienentämään 100 miljoonalla markalla ja tämä nähtiin mahdolliseksi saavuttaa muuttamalla hallikoulu tavalliseksi käytävätyyppiseksi koulurakennukseksi. Rakennustoimikunta piti kuitenkin pintansa ja hyväksytyt rakennuspiirustukset pidettiin voimassa.

Rakentaminen alkoi viimein v. 1964 ja rakennus otettiin käyttöön syksyllä 1965. Tuolloin Tampereen kauppaoppilaitoksen perustamisesta oli kulunut 75 vuotta.

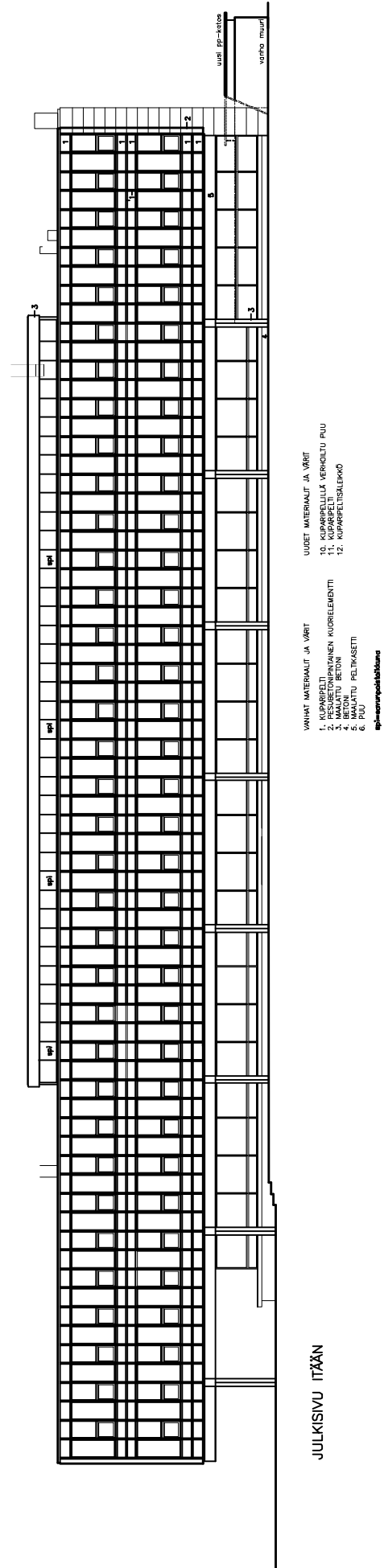

Asemapiirros vuodelta 1963. (Lähde: Rava)

16

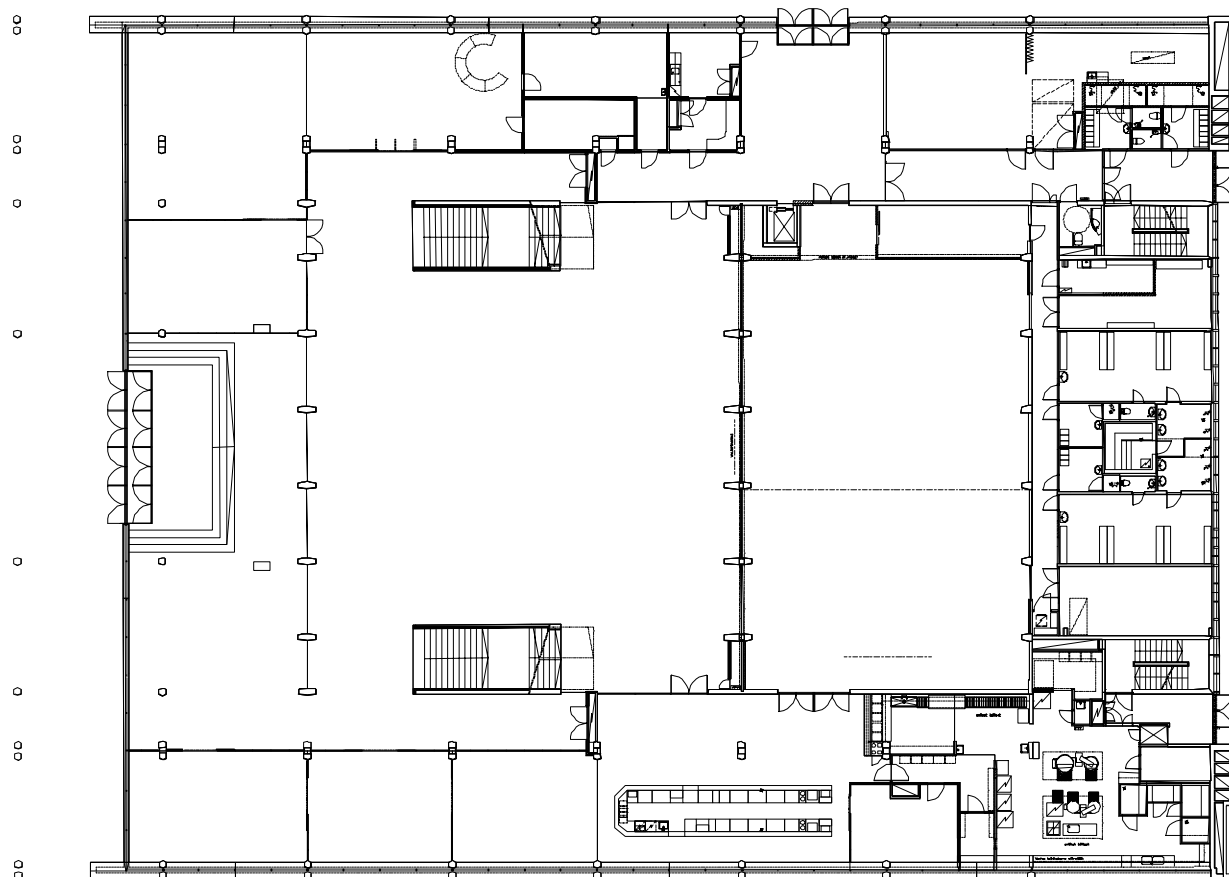
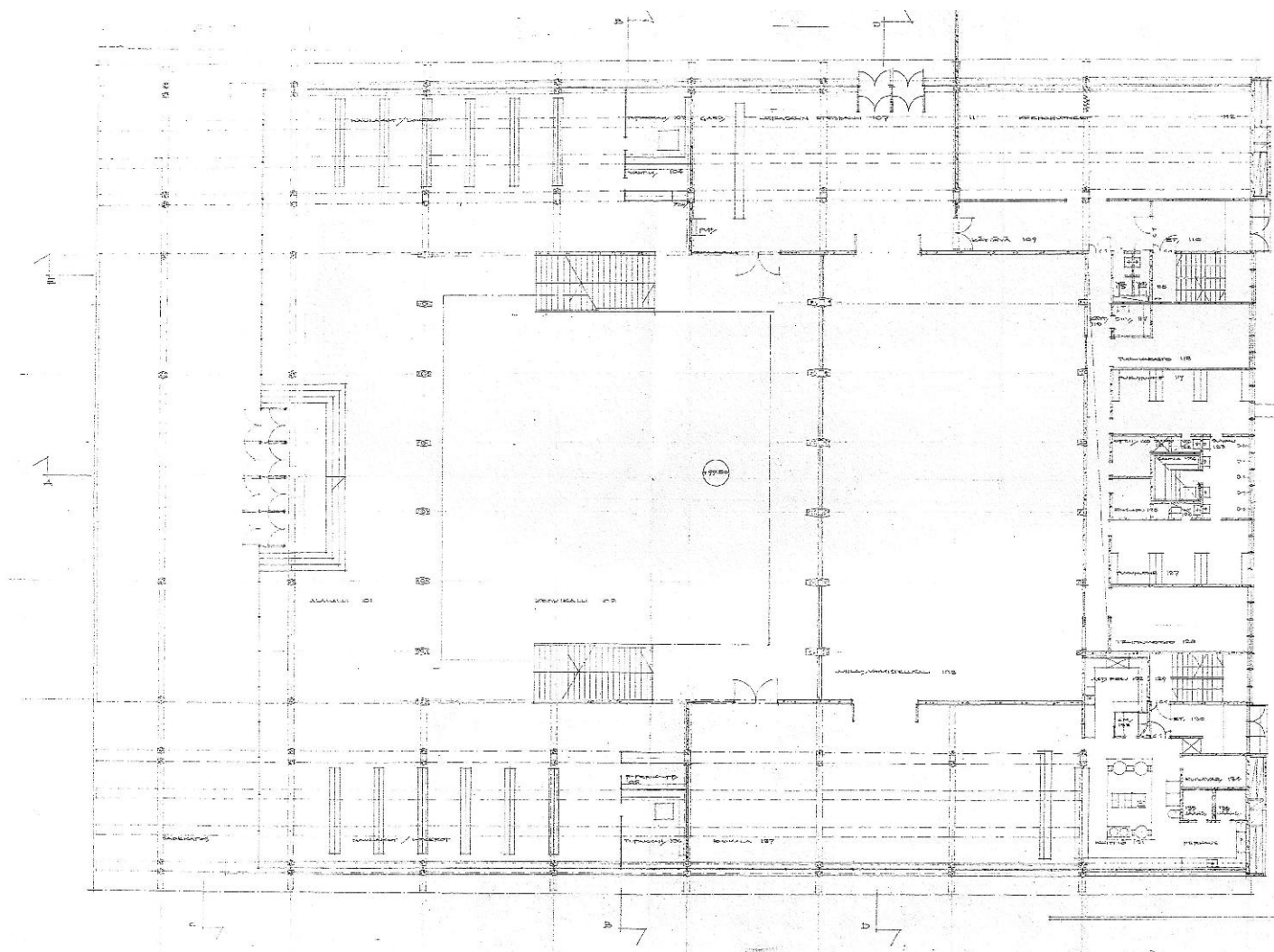

Leikkauspiirros vuodelta 1963 (Rava)

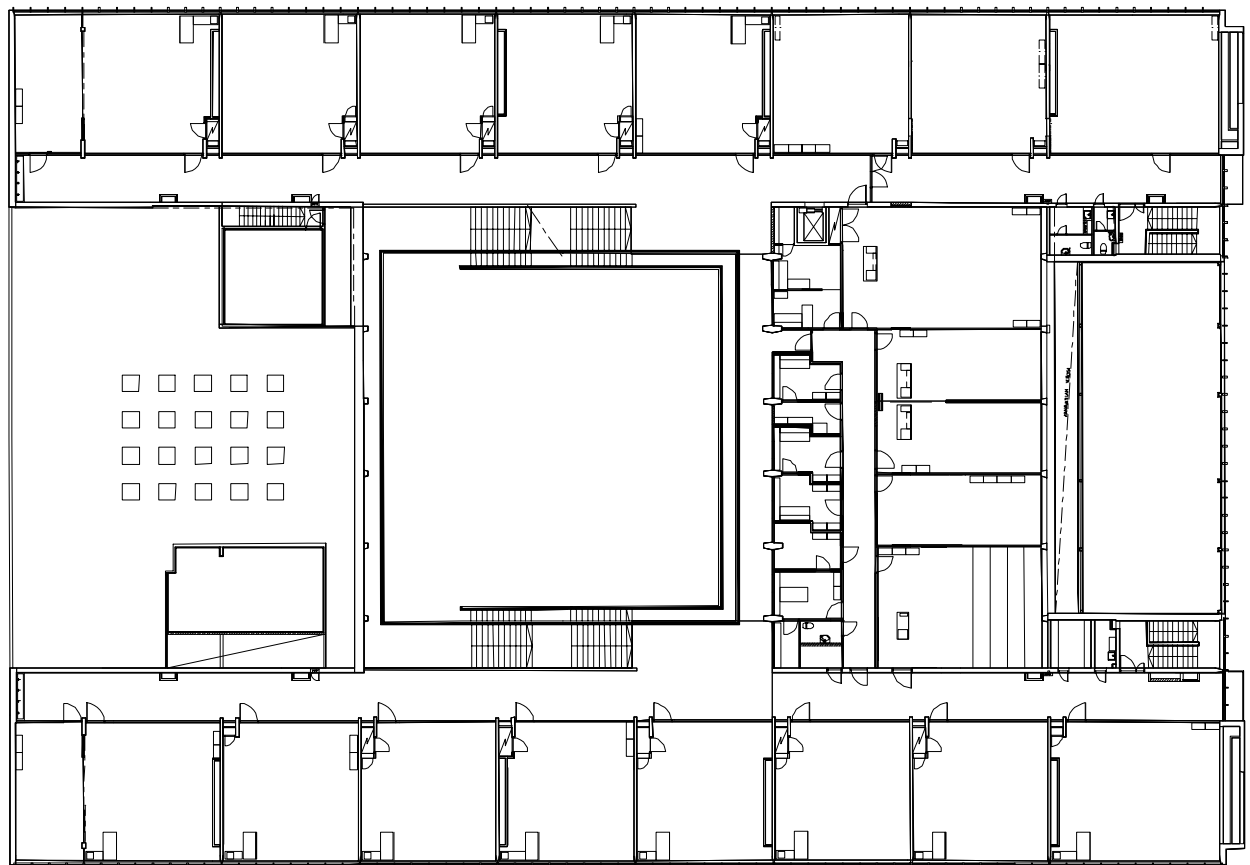
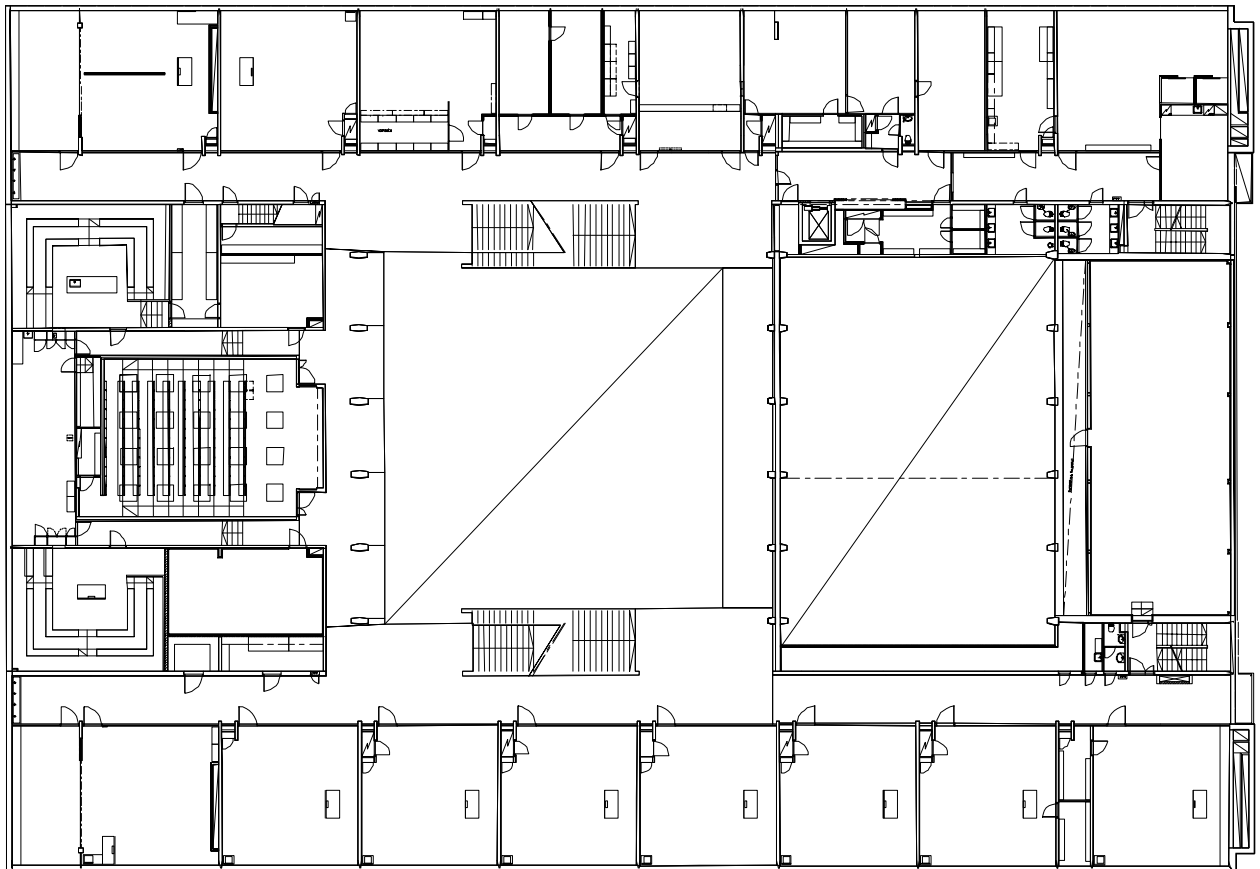

JULKISIVU ITÄÄN

Nykyjulkisivupiirros itään (Tike)

1. kerroksen pohjapiirros vuodelta 1963 (Rava) ja 1. kerroksen nykytilanpohjapiirros (TikeA). Aulaan on rakennettu lisätiloja ja alkuperäinen avoimuus on menetetty. Pohjassa ei vielä näy pääovien oikealla puolella sijaitseva pieni lasiseinäinen liiketila.

2. ja 3. kerroksen nykytilanteen pohjapiirrokset (TikeA).

Ilmakuvat Kalevasta ja Kalevanrinteestä. Yläkuva v. 1966-67, alakuva v. 1967-69. Lähde: Siiri-kuvapalvelu.

MYÖHEMMÄT MUUTOKSET JA KORJAUKSET

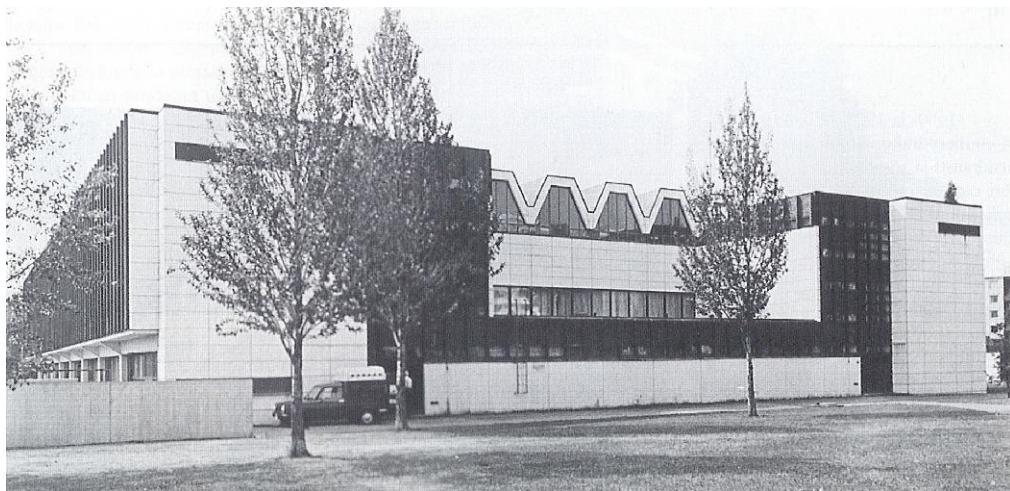
Rakennukseen on vuosikymmenien aikana tehty kunnossapitotoimenpiteitä sekä teknisiä päivityksiä. Kaupungin rakennusvalvonnan arkistosta ei löytynyt asiakirjoja ennen v. 1994 tehdyistä muutoksista tai korjauksista. Vuodesta 1994 lähtien on lupa-asiakirjojen mukaan tehty alla olevia muutoksia. Lisäksi on Tampereen kaupungin tilakeskuksen arkkitehdin Mauri Niemen mukaan tehty pieniä muutoksia jotka ovat olleet pääasiassa käyttäjälähtöisiä toiminnallisia muutoksia.

- 1994 1. kerroksen aulaan naulakkotiloihin tietokeskus/kirjasto, paperi-/kirjakauppa ja kahvio
 1996 100 m² toimistotila 1. kerroksen ala-aulaan käyttäen keveitä seinäkkeitä. (Purettu.)
 1998 Keittiön muutostyöt.
 2001 Kevyen, sivuiltaan avoimen tupakkakatoksen rakentaminen kauppaoppilaitoksen pihaan.
 2007 Opetusrakennuksen laajennus sekä korjaus- ja muutostyöt:
- Kaikissa kerroksissa tila- ja lvi-muutoksia sekä korjaus ja muutostöitä. Alkuperäisiin rakenteisiin on jouduttu tekemään läpivientejä, jotka jäävät alakattotason yläpuolelle.
 - Pohjoissivulle 2. kerrokseen uudet ilmanvaihtokonehuoneet, kerrosalan lisäys 329 m².
 - Vanhan väestönsuojan kunnostus.
 - Uusi polkupyöräkatos + uusi nestejäähdytinlaitaus sekä maanalaiset jäteastiat.
 - Toisen ja kolmannen kerroksen alkuperäisten ikkunoiden sisäpuiteisiin lisätty kaksinker-
 taiset eristyslaselementit.
 - 1. kerroksen huonokuntoisia ovia ja ikkunoita uusittu. Korjaaminen olisi Niemen mukaan tullut kalliiksi ja lämpöteknisiä ominaisuuksia haluttiin parantaa. Myös poimutetun betonikatoksen alapuoliset erikoismuotoiset ikkunat sekä itä- ja länsilaitojen alapuoliset matalat nauhaikkunat on uusittu.

Suurin rakennuksen ulkomuotoon vaikuttanut muutos on ollut ilmanvaihtokonehuoneiden lisäys rakennuksen toiseen kerrokseen vuoden 2007–2009 korjaus- ja muutostöiden yhteydessä. Toinen ja kolmas kerros olivat juhlasaliin asti sisäänvedetyt porrashuoneiden välillä. Tähän sisäänvetoon on sijoitettu iv-konehuone (ks. kuva alla). Juhlasalin yläikkunat saavat luonnonvaloa enää kapean valokuilun kautta.

Lisäksi sivurakennuksessa on tehty muutoksia:

- 1975 Keskimmäinen asunto on muutettu terveydenhoito- ja opetustiloiksi
 1999 Pohjoispään asunto muutettiin itseopiskelutiloiksi
 2007 Korjaus- ja muutostöitä. Kaikki asunnot muutettu itsenäisen opiskelun tiloiksi.

Päärakennuksen pohjoisjulkisivu ennen muutoksia (yllä) ja iv-konehuoneen lisäämisen jälkeen. (Ylempi valokuva kirjasta Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri -> alkup. lähde: Tampereen kaupunginarkisto, kuvaaja: J. Antila 1981)

3. NYKYTILANTEEN ANALYYSI, OMINAISPIIRTEET JA ARVOT

SUHDE YMPÄRISTÖÖN

Rakennuksen alkuperäinen autonominen asema maisemassa on yhä tärkeä ominaispiirre. Viereen rakennettu Tampere Areena pitää lyhyestä välimatkasta huolimatta etäisyytensä eikä rakennusten välille synny yhteyttä. Hakametsän halli on jäänyt taustalle. Pellervonpuiston takana Pellervonkadun 9-kerroksiset 1960-luvun puolivälin asuinkerrostalotornit muodostavat yhä modernin taustan.

Rakennuksen säilyttäminen maisemassa omana itsenäisenä kappaleenaan on tärkeää. Mahdollinen lisärakentaminen tulisi tehdä riittävän välimatkan päähän päärakennuksesta ja kokoluokka säilyttää maltillisena siten ettei päärakennukselta viedä sen hallitsevaa asemaa. Mahdolliset liitännät päärakennukseen tulisi pitää kevyinä ja sijoittaa rakennuksen länsipuolelle kohtaan jossa alkuperäinen sivurakennuksen muuri sijaitsee.

Rakennuksen etelä- ja lounaispuolelle sijoitettu aukio kadulta nousevine portaineen on olennainen osa rakennuksen arkkitehtuuria. Portaiden sijoittelu on harkittu. Rakennusta lähestytään alemmalta tasolta ja kulmittain jolloin perspektiivivaikutelma on voimakkain. Näiden piirteiden säilyttäminen on suotavaa.

ULKOARKKITEHTUURI

Rakennuksen arkkitehtuuri on kestänyt aikaa hyvin. Merkittävin muutos massoittelessa ja julkisivuissa, uusi iv-konehuonelisäys, jää rakennuksen takasivulle. Lisäyksen ulkoasu myötäilee julkisivun alkuperäistä ilmettä, mutta ylempien kerrosten sisäänvedon menetys muuttaa julkisivun luonteen.

Muut julkisivut ovat säilyneet hyvin. Tärkeimmät elementit, päätyjulkisivujen vaaleat saumoin ruudutetut betonipinnat ja kontrastina tummat kuparipellitykset, tummat nauhaikkunat sekä julkisivuja rytmittävät pystyaiheet ovat säilyneet alkuperäisinä. Julkisivuja tulisi kunnostaa alkuperäisiä materiaaleja säilyttäen, tai jos pinnoitteita tai rakennusosia joudutaan vaihtamaan, tulisi käyttää samoja materiaaleja kuin alunperin.

Ensimmäisen kerroksen sisäänvedot rakennuksen pitkällä sivuilla ja eteläpäädyssä sekä toisen kerroksen päädyn nostaminen pylvaille korostavat rakennuksen modernistista ilmettä. Jossain vaiheessa tilapulaa helpottamaan suunniteltu 1. kerroksen sisäänvedon rakentaminen opetustiloiksi on onneksi jäänyt idea-asteelle ja rakennus on saanut säilyttää näyttävän sisäänkäyntinsä. Pohjoisjulkisivun muutosten jälkeen on yhä tärkeämpää säilyttää muut julkisivut, materiaalit ja massoittelet entisellään.

SISÄTILAT

Sisätilojen osalta suurin muutos ovat 1. kerroksen uudet tilat keskusaulan molemmin puolin. Ajatus avoimista muuntojoustavista tiloista on osittain kadonnut. Tilat avautuvat aulaan enää ovien kautta. Visuaalinen ilme on kuitenkin säilytetty lasiseinäarakentamisella avoimena. Mauri Niemen mukaan uudet seinät on rakennettu siten että korkeintaan vanhojen rakennusosien pintamateriaalit ovat kärsineet ja uusien rakennusosien poistaminen myöhemmin olisi mahdollista. Jos toiminnallinen tarve pääaulan käyttämiseen muihin kuin aula- ja kokoontumistarkoituksiin poistuu, olisi suositeltavaa palauttaa alkuperäinen avoin aulatila. Lisämuutoksia aulatiloihin tulisi välttää, tai jos muutoksia joudutaan tekemään, tulisi huolehtia siitä etteivät ne vahingoita alkuperäisiä rakenteita ja että ne ovat myöhemmin poistettavissa.

Oppilaitoksen pääosin alkuperäissuunnitelman mukainen toiminnallinen tilajako on yksi rakennuksen tärkeistä ominaispiirteistä. Opetusluokat jaottuvat sivukäytävien varrelle ja yhteistilat ryhmittyvät keskusaulan yhteyteen. Juhlasali ja auditorio sijoittuvat sivukäytävien väliin. Tämä tilaryhmittely tulisi säilyttää ennallaan.

Sisätilojen arkkitehtuuri on suorakulmaisempaa kuin Sampolassa, mutta erityisesti aulan, taitteisen betonikaton ja porraskaiteiden veistokselliset muodot ovat sukua Sampolan sisätiloille. Syvärunkoisen rakennuksen aulan luonnonvalaistus on ratkaistu persoonallisesti ja taidolla. Näitä ominaispiirteitä tulisi vaalia tulevilla remonteilla.

LÄHTEET:

KIRJALLISUUS:

Ars Suomen taide 6, Keuruu 1990.

Jaakola, Juha; Leskinen, Marjatta: Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998. Tampere 1998.

Mukala, Jorma: Metso, Voima, Tuulensuu - Tampereen arkkitehtuuria, Tampere 1999.

Rasila, Viljo: Tampereen Historia IV, Tammer-Paino Oy. Tampere 1992.

Rihlma, Seppo: Rakennustaidetta Tampereella. Tampereen kaupungin tiederahaston julkaisuja. Porvoo 1968.

Rytkölä, Marianne: Tampereen Kauppaoppilaitos 1890-1990. Jyväskylä 1990.

ARTIKKELIT:

Virta, Kari; Fager, Nils-Erik: Tampereen kauppaoppilaitoksen suunnittelukilpailu. Arkkitehti-lehti Kilpailuliite 4/1960.

Salminen, Pekka: Timo Penttilä In Memoriam. Arkkitehti-uutiset 4/2011.

PAINAMATTOMAT LÄHTEET:

Arkkitehtitoimisto Hanna Lyytinen Oy ja MY Arkkitehdit Oy: Kalevan RKY-alue. Selvitys rakennetusta kulttuuriympäristöstä ja rakentamistapaohje. 16.6.2015 Tampereen kaupunki.

INTERNET:

Tampereen kaupungin Koskesta voimaa -www-sivut: Kalevan alueen rakentaminen:

<http://www.historia.tampere.fi/etusivu.htm>

<http://www.uta.fi/koskivoimaa/kaupunki/1940-60/rakennus.html>

<http://www15.uta.fi/koskivoimaa/kaupunki/1940-60/XX.htm>

Museovirasto; valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY: Kalevan kirkko ja kaupunginosa: http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_def.aspx?KOHDE_ID=1253

Hoppania, Heikki; Leinonen, Eino; Palaste, Kari: Kari Virran muistokirjoitus. Helsingin Sanomien arkisto: <http://www.hs.fi/muistot/a1305846479329>

HAASTATTELUT:

Arkkitehti Mauri Niemi, Tampereen kaupungin tilakeskus, puhelinhaastattelu. (Niemi toimi vuoden 2007-2009 korjaus- ja muutostöiden pääsuunnittelijana)

VALOKUVAT:

Tampereen kaupungin Siiri-kuvapalvelu <http://museosiiri.tampere.fi>

Ellei toisin mainita, nykytilannevalokuvat ovat inventoinnin tekijän 24.11.2015 ottamia.

RAKENNUSPIIRUSTUKSET:

Tampereen kaupungin rakennusvalvonnan arkisto. (Rava)

Tampereen Tilakeskuksen arkisto (TikeA)

Etukansi:

Valokuva: Tampereen Kauppaoppilaitos 1960-luvulla: Siiri-kuvapalvelu.

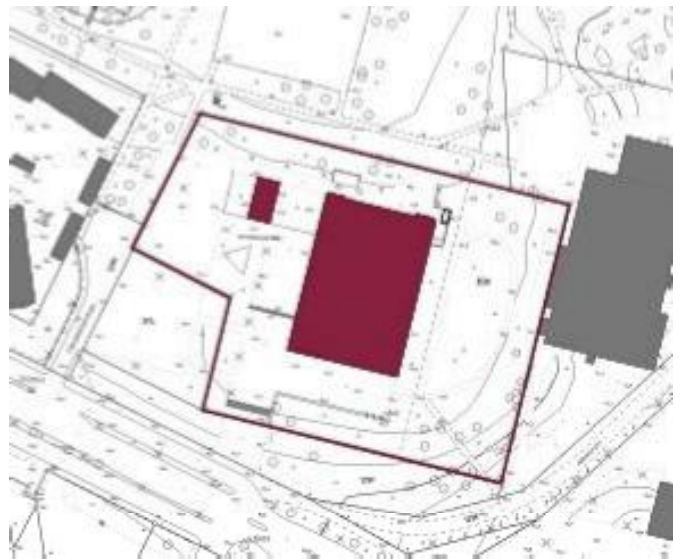
Muut valokuvat inventoinnin tekijän.

Rakennuspiirustukset: Tampereen kaupungin rakennusvalvonnan arkisto ja Tampereen Tilakeskus.

Takakansi:

Maanmittauslaitoksen ortokuva 2014 (Aluerajaus lisätty). www.paikkatietoikkuna.fi

Rakennetun ympäristön kohde Sammonkatu 45

Kyy 166: 103 Tredu Sammonkatu lounaasta kuvattuna. Mirkku Haapasaari 24.11.2015

Nimi	Tredu Sammonkatu, entinen kauppaoppilaitos
Kunta	Tampere
Kaupunginosa	Kaleva
Kiinteistötunnus	837-129-0839-0001
Osoite	Sammonkatu 45
Kohdetyyppi	opetus
Rakennusten lukumäärä	2

Kuvaus

Uusi kauppaoppilaitos rakennettiin vuosina 1964 – 65. Kolmikerroksinen modernistinen rakennus edustaa ns. hallikoulumallia missä yhteistilat ryhmittyvät suuren keskushallin tai aulan ympärille. Hallin laidoilla kulkevat käytävät joiden ulkolaidoille opetustilat sijoittuvat.

Päärakennuksen länsipuolella sijaitsee yksikerroksinen rakennus jossa alunperin sijaitsi siivoojan, vahtimestarin ja talonmiehen asunnot. Nykyään tilat on otettu opetuskäyttöön.

Historia

Tampereen kauppaoppilaitoksen Wivi Lönnin suunnitteleman vuonna 1913 käyttöön otetun rakennuksen tilat kävivät riittämättömäksi 1950-luvulla. Vuonna 1957 aloitettiin uuden talon rakennushanke ja kaupunki varasi tontin Kalevan kaupunginosasta 1959. Kauppaoppilaitoksen uudisrakennuksen suunnittelukilpailu julistettiin helmikuussa 1960. Kilpailuun jätettiin 35 ehdotusta. Kilpailun voittivat Kari Virta ja Timo Penttilä ehdotuksellaan "Mercurio". Penttilä ja Virta tekivät myös lopulliset rakennuspiirustukset. Tampereen kaupungilla oli kuitenkin samaan aikaan meneillään monia investointeja jotka siirsivät kauppaoppilaitoksen rakentamista. Rakentaminen alkoi viimein v. 1964 ja rakennus otettiin käyttöön syksyllä 1965. Tuolloin Tampereen kauppaoppilaitoksen perustamisesta oli kulunut 75 vuotta.

Ympäristö ja pihapiiri

Arkkitehtuurikilpailussa etsittiin ratkaisua joka muodostaisi Sammonkadun varren monotoniseksi koetulle asuntoalueelle asuntorakentamisesta selkeästi poikkeavan ja erottuvan päätteen. Tässä tavoitteessa Penttilän ja Virran ehdotus onnistuu hyvin. Rakennuksen tiukka modernistinen ilme, kappalemäinen monumentaalisuus sekä sijoittelu sivusuunnassa keskeisesti avaralla tontilla nostaa sen selkeästi julkisten rakennusten ryhmään.

Pohjois-eteläsuunnassa rakennus on vedetty tontin takaosaan ja sen eteen muodostuu aukio. Leveät portaat johdattavat tulijan Sammonkadulta rakennuksen eteen luontevasti muodostuvalle aukiolle. Rakennuksen pääty ei ole kadun suuntainen ja saapumissuunta Sammonkadulta asettuu rakennukseen nähtäen kulmittain, jolloin rakennuksen pitkän sivun perspektiivinäkymä pääsee oikeuksiinsa.

Päärakennuksen länsipuolella sijaitsevan sivurakennuksen betoniset päätyseinät jatkuvat muurina joka länsipuolella muodostaa suojaosan pihan ja itäpuolella liittyy rakennuksen päärakennuksen länsijulkisivuun. Päärakennuksen koilliskulmassa on betonimuurin muodostama entinen jätenurkkaus johon v. 2007–2009 muutostöiden yhteydessä rakennettiin polkupyöräkatos joka nykyisin toimii rullakkovarastona. Samaan aikaan lisättiin myös nestejäähdytinaitaus rakennuksen pohjoispuolelle. Asuinrakennuksen eteläpuolelle on v. 2001 rakennettu vihreästä teräksestä tupakkakatos, joka ei istu alkuperäisten rakennusten tyyliin.

Kirjalliset lähteet

Ars Suomen taide 6, Keuruu 1990.

Jaakola, Juha; Leskinen, Marjatta: Tampereen kantakaupungin rakennuskulttuuri 1998. Tampere 1998.

Mukala, Jorma: Metso, Voima, Tuulensuu – Tampereen arkkitehtuuria, Tampere 1999.

Rasila, Viljo: Tampereen Historia IV, Tammer-Paino Oy. Tampere 1992.

Rihlama, Seppo: Rakennustaidetta Tampereella. Tampereen kaupungin tiederahaston julkaisuja. Porvoo 1968.

Rytkölä, Marianne: Tampereen Kauppaoppilaitos 1890–1990. Jyväskylä 1990.

Virta, Kari; Fager, Nils-Erik: Tampereen kauppaoppilaitoksen suunnittelukilpailu. Arkkitehti-lehti Kilpailuliite 4/1960.

Tampereen kaupungin Koskesta voimaa –sivut: Kalevan alueen rakentaminen: www.uta.fi/koskivoimaa/kaupunki/1940-60/rakennus.html

<http://www15.uta.fi/koskivoimaa/kaupunki/1940-60/XX.htm>

Museovirasto; valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY: Kalevan kirkko ja kaupunginosa: http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=1253

Suulliset lähteet

Arkkitehti Mauri Niemi, Tampereen kaupungin tilakeskus. (Puhelinhaastattelu 1.12.2015)

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	arkkitehtoninen
Historiallinen arvo	sivistyshistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Arvojen perustelu	Kohde edustaa ansiokkaasti paikallista modernismia 1960-luvun vaihteessa. Se on osa Tamperelaisten modernististen rakennusten sarjaa, joka nosti Tampereen arkkitehtuurin uuteen nousuun 1950-luvun puolivälistä lähtien. Kilpailuvoittajana se kertoo myös arkkitehtikilpailujen merkityksestä rakennetun ympäristön historiassa; miten kilpailutoiminnalla saatiin nostettua arkkitehtonisen suunnittelutyön arvostusta ja täten edesautettiin rakennuskohteiden toteutumista kokonaissuunnitelmina, vailla taloudellisin syin perusteltuja kompromisseja. Kohteen syntyhistoria kuvastaa hyvinvointivaltion rakentumista, aikakautta jolloin sodan vaikutusten jälkeen päästiin täydellä teholla panostamaan erilaisten oppilaitosten ja muiden julkisten rakennusten suunnitteluun. Tredu Sammonkatu, eli entinen Tampereen kauppaoppilaitos, on tärkeä osa Kalevan alueen historiaa ja maisemaa. Suunnittelukilpailulla haettiin Kalevan monotonisiksikin koetulle asuinrakennusrivistölle selkeää ja edustavaa päätettä, minkä tehtävän kohde ansiokkaasti täyttää.

717 : A:6305 Tampereen kauppaoppilaitoksen uusi rakennus valmistumassa Kalevaan Juhani Riekkola 24.08.1965

781 : 4 Ilmakuva Kalevasta ja Kalevanrinteestä

781 : 7 Ilmakuva Kalevasta ja Kalevanrinteestä

Kyy 166 : 120 Tredu Sammonkatu. Vuonna 2001 rakennettu tupakkakatos. Mirkku Haapasaari 24.11.2015

TKA : Dia:27 Tampereen Kauppaoppilaitos

Rakennukset

Rakennetun ympäristön kohteeseen liittyvät rakennukset on listattu seuraavalta sivulta alkaen

TREDU Sammonkatu, sivurakennus , asuinrakennus – rivitalo , 001

Nimi	TREDU Sammonkatu, sivurakennus
Rakennustyyppi	asuinrakennus – rivitalo
Rakennusnumero	001
Kiinteistötunnus	837-129-839-1
Osoite	Sammonkatu 45
Nykyinen käyttö	opetus
Alkuperäinen käyttö	asuintoiminnot
Rakentamisajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisajan luku	1965
Suunnittelija	Timo Penttilä ja Kari Virta
Rungon muoto	suorakaide
Kerrosluku	1
Perustus	betoni – valettu
Runko	betoni
Vuoraus	betoni
Katon muoto	tasa

Kuvaus ja historia

Rakennus on TREDU Sammonkadun (entinen Tampereen kauppaoppilaitos) sivurakennus, jossa sijaitsivat kauppaoppilaitoksen siivoojan, talonmiehen ja vahtimestarin asunnot. Sivurakennus kuului jo kauppaoppilaitoksen arkkitehtikilpailun voittaneeseen ehdotukseen jonka tekivät Timo Penttilä ja Kari Virta.

Rakennuksen seinät ovat valkoiseksi maalattua betonia, ovet ja ikkunat tummaksi käsiteltyä puuta. Tasakaton otsapinnat ovat kuparipeltiä.

Rakennuksen betoniset päätyseinät jatkuvat muurina joka rajaa rakennuksen länsipuolelle suojaisan sisäpihan. Sisäpihan pohjoislaidalla muuri katkeaa ja aukossa on pätäkä tummaksi käsiteltyä korkeaa puuaitaa sekä puinen portti. Etelälaidan muuri jatkuu päärakennuksen länsijulkisivuun asti muodostaen suojaisan kulmauksen päärakennuksen sivusisäänkäynnille. Sivurakennuksen pääsisäänkäynnit sijaitsevat rakennuksen itäpuolella. Muurissa on tällä kohtaa teräksinen portti jonka kautta muurin eteläpuolelta pääsee sisäänkäynneille.

Vuonna 1975 rakennuksen keskimäinen asunto on muutettu terveydenhoito- ja opetustiloiksi. Pohjoispään asunto muutettiin vuonna 1999 "talouden- ja tekniikan oppilaitoksen itseopiskelutilaksi".

Kauppaoppilaitoksen vuosina 2007–2009 tehdyn remontin yhteydessä sivurakennuksen asuntoja on muutettu itsenäisen työskentelyn tiloiksi: eteläpään asunto on muutettu atk-asennusluokaksi, keskimäiseen asuntoon on tehty atk-projektitila ja -luokkia ja pohjoispään asuntoon on tehty harjoitusyrittäjätiloja.

Kulttuurihistorialliset arvot

Kyy 166 : 116 Tredu Sammonkatu, sivurakennuksen pihan puoleista julkisivua. Mirkku Haapasaari 24.11.2015

Kyy 166 : 118 Tredu Sammonkatu, päärakennus ja sivurakennus pohjoisen suunnasta Pellervonpuistosta kuvattuna. Mirkku Haapasaari 24.11.2015

Tredu Sammonkatu, entinen Tampereen kauppaoppilaitos, päärakennus , oppilaitos , 002

Nimi	Tredu Sammonkatu, entinen Tampereen kauppaoppilaitos, päärakennus
Rakennustyyppi	oppilaitos
Rakennusnumero	002
Kiinteistötunnus	837-129-839-1
Osoite	Sammonkatu 45
Nykyinen käyttö	opetus
Alkuperäinen käyttö	opetus
Rakentamisaajan tarkkuus	vuosi
Rakentamisaajan luku	1965
Korjausvuodet	1994, 1996, 1998, 2007
Suunnittelija	Timo Penttilä ja Kari Virta
Rungon muoto	suorakaide
Kerrosluku	3
Perustus	betoni – valettu
Runko	betoni
Vuoraus	pesubetoni pelti
Katemateriaali	huopa – saumattu

Kuvaus ja historia

Kolmikerroksinen betonirakenteinen oppilaitosrakennus. Rakennus edustaa ns. hallikoulutyyppiä, jossa tilat sijoittuvat korkean keskushallin tai aulan ympärille. Mielenkiintoista kontrastia rakennuksen rationalistisen tiukkaan massoitteeluun tuo keskushallin poimutettu pilarikannatteinen betonikatto jonka pitkien sivujen alla kulkevat nauhaikkunat ja päätyihin muodostuvat erikoiset puolisuunnikkaan muotoiset ikkunat.

Rakennuksen pitkät julkisivut on pinnoitettu kuparipellillä. Julkisivua rytmittävä vertikaalinen julkisivuaihe, kahden kerroksen korkuiset pystytolpat, ovat pitkällä sivuilla myös kuparipellitettynä. Päädyissä hieman tiheämpinä esiintyvät pystypuut ovat päällystämätöntä tumman ruskeaksi käsiteltyä puuta. Maantasokerros on pitkällä sivuilla hieman sisäänvedetty. Sisäänvedon alapinta on valkoiseksi maalattua peltiä, samoin toista kerrosta kannattavien pilarien yläosien verhoilut. Muutoin pilarit ovat valkoiseksi maalattua betonia.

Päätyjulkisivuissa on 2. ja 3. kerroksessa pesubetonipintaista kuorielementtiä. Pienet käytävän päätyikkuna viillot 3. kerroksen sisäänvedon molemmin puolin ovat modernismin hengen mukaiset. Pohjoissivulla sisäänvedettyä olivat 2. ja 3. kerros, mutta toiseen kerrokseen on myöhemmin rakennettu koko sisäänvedon levyinen iv-konehuone joka peittää osan kolmattakin kerrosta.

Pääsisäänkäynti sijaitsee keskeisesti eteläpäädyssä. Toinen kerros on nostettu pilareille ja muodostettu näin avara sisäänkäyntikatos. Matala sisäänkäyntiaula avautuu suoraan kolmen kerroksen korkuiseen keskusaulaan jonka molemmilla laidoilla leveät portaikot nousevat ylempiin kerroksiin. Kaksi pitkää käytävää kulkee keskusaulan laidoilla rakennuksen päästä päähän ja luokkahuoneet sijoittuvat käytävien ulkolaidoille. Sisäänkäyntiä vastapäätä salin takalaidalla on juhla-/liikuntasali jonka käyntiovet ovat salin päädyissä. Juhlasalin aulan puoleisella seinällä on nosto-ovet jotka avaamalla tilat voidaan yhdistää. Juhlasalilla on rakennuksen länsilaidalla oma sisäänkäynti ja eteisaula johon juhlasali pariovin avautui. Salin toisen pään pariovet avautuvat ruokalaan.

Alunperin koko ensimmäisen kerroksen eteläpää oli avointa tilaa, laidoilla matalassa tilassa olivat naulakot. Käyttötarkoitusta on myöhemmin muutettu; aulan ja pääsisäänkäynnin vasemmalla puolella sijaitsevat kirjasto ja tietokeskus, aulan oikealla laidalla laajennettu ruokala sekä pieni liiketila sisäänkäynnin vieressä. Uudet seinät ovat lasia ja sisäntuloaula on siten säilyttänyt osan visuaalista avaruuttaan uusista tilaratkaisuista huolimatta. Pääaulan korkeus, katon veistoksellinen muoto ja sen rajaamat yläikkunat korkealla katon rajassa antavat tilaan erikoista, jopa kirkollista tunnelmaa. Aulaa koristaa Raimo Utraisen teos "Mobile" vuodelta 1967.

Toisessa kerroksessa sijaitsee opetustilojen lisäksi opettajien taukotila sekä pääsisäänkäynnin yläpuolelle sijoittuva auditorio. Auditorion mustat penkkirivit luovat hienon kontrastin valkoisille seinä- ja kattopinnoille. Auditorion katto muodostuu betonisesta kattoikkunaruudukosta. Seinissä pienireikäinen tiili paitsi akustoi, antaa myös seinille hienon pintatekstuurin.

Kolmannessa kerroksessa muodostuu ilmeeltään tavanomaisista poikkeavia tiloja aulan pohjoispuolella poimutetun betonikaton alle. Pienissä tiloissa suuret puolisuunnikasikkunat seinän yläosassa luovat kappelimaisen vaikutelman.

Kulttuurihistorialliset arvot

Rakennushistoriallinen arvo	arkkitehtoninen
Historiallinen arvo	sivistyshistoria
Ympäristöarvo	maisemallisesti keskeinen sijainti
Arvojen perustelu	Ks. pääkohteen "Tredu Sammonkatu" kohdasta kulttuurihistorialliset arvot -> arvojen perustelut.

Kyy 166 : 104 TREDU Sammonkatu kaakosta kuvattuna. Mirkku Haapasaari 24.11.2015

Kyy 166 : 105 TREDU Sammonkatu koillisesta. Mirkku Haapasaari 24.11.2015

Kyy 166 : 106 TREDU Sammonkatu, pääaula. Mirkku Haapasaari 24.11.2015

Kyy 166 : 107 TREDU Sammonkatu, pääaula. Mirkku Haapasaari 24.11.2015

Kyy 166 : 108 TREDU Sammonkatu, pääaula, portaat kolmanteen kerrokseen. Mirkku Haapasaari 24.11.2015

Kyy 166 : 109 TREDU Sammonkatu, päärakennus. Pääaulan kattoikkunoita. Portaat laskeutuvat 2. kerrokseen. Mirkku Haapasaari 24.11.2015

Kyy 166 : 110 TREDU Sammonkatu, auditorio. Mirkku Haapasaari 24.11.2015

Kyy 166 : 111 TREDU Sammonkatu. Ruokalaa ja sen lasiseiniä pääaulan puolelta kuvattuna. Mirkku Haapasaari 24.11.2015

Kyy 166 : 112 TREDU Sammonkatu, kolmannen kerroksen kielistudiot 030 ja 031 voidaan avata yhtenäiseksi tilaksi. Mirkku Haapasaari 24.11.2015

Kyy 166 : 113 TREDU Sammonkatu, toisen kerroksen Atk-luokka. Mirkku Haapasaari 24.11.2015

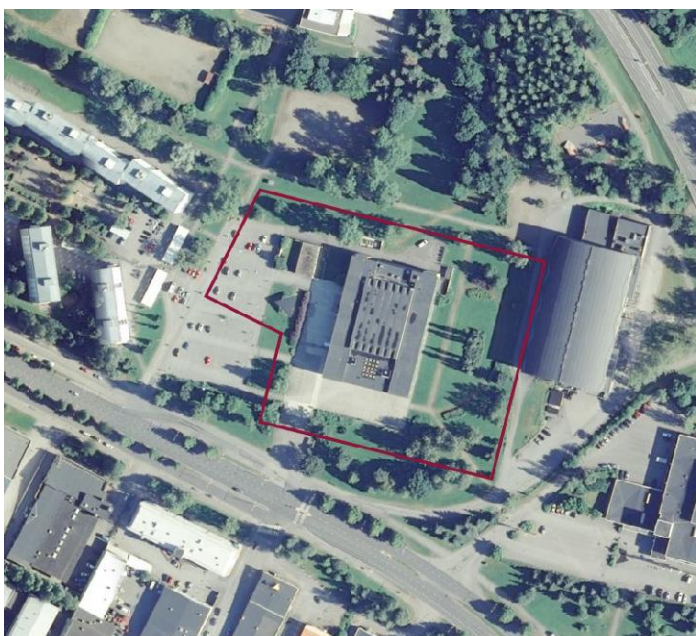
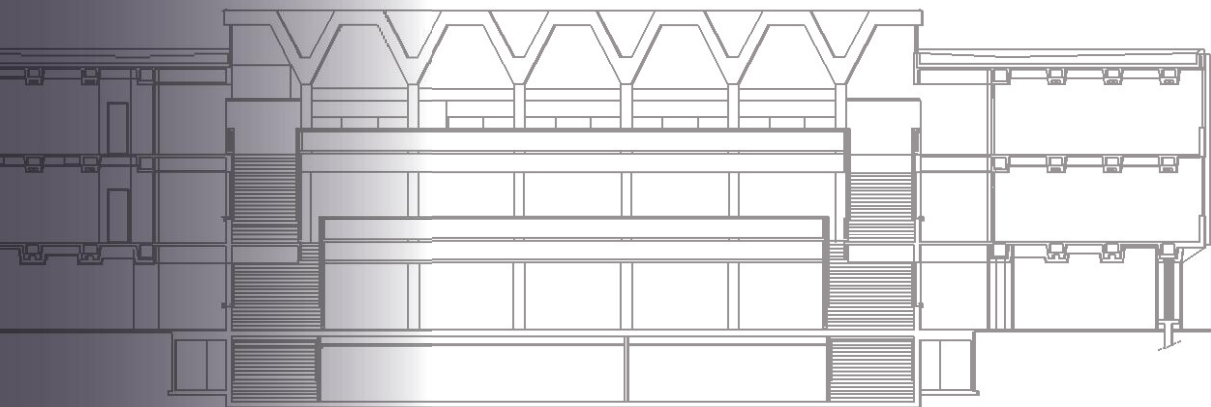
Kyy 166 : 114 TREDU Sammonkatu, fysiikan ja kemian teorialuokka toisessa kerroksessa. Mirkku Haapasaari 24.11.2015

Kyy 166 : 115 TREDU Sammonkatu, päärakennuksen länsipuolen sisäänkäynti. Vasemmalla sivurakennuksen kauppaoppilaitokseen yhdistävää betonimuuria. Mirkku Haapasaari 24.11.2015

*Kyy 166 : 119 Tredu Sammonkatu, päärakennuksen luokkatilan
ikkunan aukipitosalpa. Mirkku Haapasaari 24.11.2015*

Tredu Sammonkatu
rakennusinventointi 2015

2015
Mirkku Haapasaari
Pirkanmaan maakuntamuseo

PIRKANMAAN MAAKUNTAMUSEO